

QL
461
.R873
ENT

Kot. 7 tuzet 10
1900: dec.

3

Ent. Soc. Wash. Ent. Soc. of U.S.
Jan. 16, 1901

QL
461
R873
ENT

VII. kötet. 1900. december hó. 10. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

— * —

DR. BEDŐ ALBERT DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNÉL DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1900.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Havasi lepkéink. <i>A. Aigner Lajostól</i>	199
A firkáló-bogárról. <i>Csiki Ernőtől</i> . Ábrával	203
Adalék Magyarország lepke-faunájához. <i>Dahlström Gyulától</i>	205
A Noctuák biológiájához. <i>A. Aigner Lajostól</i>	207
Különfélék :	
Új szakfolyóirat	211
Pterogon Proserpina Pall. <i>Weismantel Vilmos-tól</i>	212
Gölniczbányai lepkék. <i>Hudák Ede Agost-tól</i>	213
A »fekete pók«	213
Papilio Machaon. L. <i>Gruber Edétől</i>	218
Phosphoreskáló lepkék	214
Az édesvízi atkákról	214
A Macroglossa stellatarumról. <i>A. A. L.-tól</i>	214
† Mik József	214
Helyreigazítás	214

Levélszokrény.

Tomala Nándor úrnak. A Staudinger-Rebel-féle Lepidoptera-katalogus, a kiadó értesítése szerint, néhány hónap mulva jelenik meg. A megrendelést feljegyeztük. Nem érdektelen, hogy nálam nov. 4-ke óta naponként kel ki 1—2 *P. Podalirius*, oly őszi bábok után, melyeket folyton a szobában tartottam; még pedig tipikus 8-lineatus és 10-lineatus, valámint transitus ad 9- és 11-lineatus. Ezek határozottan nem elkésett, hanem korán kikelt példányok. A.

Hudák E. A. úrnak. A beküldött lepkeszárny a *Boarmia repandata* L. ab. *conversaria* Hb.-től való. Egészsége reményilem javult. Adja Isten Szíves üdvözet. A.

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII., Eszterházy utca 1.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898. és 1899-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők fele áron kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Röck-Szilárd-utca 32.) címzendők.

Havasi lepkéink.

Irta A. Aigner Lajos.

A ki a havasokban a lapályból az örökös hó régiójába felhatol, az néhány óra lefolyása alatt különböző szélességi fokok éghajlatán haladhat át, s a flóra- és faunának az által előidézett változásait ítélheti meg.

Midőn a francia természetbúvár az Araratra felhágott, a hegység tövén Armenia növényeit találta, főlebb Olaszországéit, még főlebb Páris környékéit, azontúl Svédországéit. Ez minden magasabb hegységben ismétlődik, és kivált elszigetelten álló hegycsúcsokon meglepő hatással van. A hegyek tövén levő többnyire gazdag flóra és fauna, minél magasabbra feljutunk, annál szegényebb lesz fajokban, de aránylag gazdagabb egyedekben. Ez a flóra és fauna pedig sajátos és egyrészt az északi tájakéval bizonyos összefüggésben áll, másrészt pedig az egész világ magasabb hegységein rokonnak, sőt gyakran azonosnak bizonyul, úgy hogy a növényeknek és állatoknak, ha nem is mindig ugyanazon fajaival, de gyakran ugyanazon genusaival találkozunk úgy Európa és Ázsia, mint északi, sőt déli Amerika havasain is.

Kárpáti havasaink e tekintetben nem képeznek kivételt, és számos lepkefaj, melyet úgy a Tátrában, mint az erdélyi havasokon találunk, előfordulnak pl. Svajczban, sőt északon is.

Mindenek előtt szükséges, a svajczi alpesek lepketaunájával megismerkednünk, a mely a fajok magasságbeli elterjedésére nézve a legalaposabban van felkutatva. Frey (Die Lepidopteren der Schweiz) szerint összeállítjuk azokat a nappali lepkéket, a melyek 4000 lábön fölül, vagyis a havasalji régiótól kezdve ott előfordulnak.

A *Papiliók* közül csupén a *Machaon* hatol fel 7000 lábíg, északon pedig a 65. fokig. A *Parnassius* genusból, mely Közép-Ázsia havasaira nézve jellemző fajokat mutat fel, az *Apollo* leginkább csak csekélyebb magasságban fordul elő, de 6000—6500, sőt egyes helyeken 7570 lábíg is felhatol. Ellenben *Delius* a lapályban egyáltalában nem, hanem csak 4000—7500 lábnyi ma-

gasságban mutatkozik. *Mnemosyne* csak 5500 lábíg emelkedik. Ugyanaddig röpül *Aporia crataegi*, annál magasabban a *Pierisek*, úgy *brassicae* 7—8000 lábíg, szintúgy *rapae* a hó határáig, *napi* v. *bryoniae* csekélyebb magasságot kedvel, holott *Callidice*, mely északon hiányzik, 9346 láb magasságban is találtatott. Az *Anthocharisek* közül *Belia* csak 5000 lábíg, *cardamines* és *sinapis* pedig 6000-ig hatol.

Az északon és Középázsia havasain különösen gazdag *Colias* genus az Alpokban is jól van képviselve: *Palaeno* 4600—6000 lábíg, *Phicomone* 8000-ig, *Hyale* szórványosan 8000-ig, *Edusa* 7000—8000-ig emelkedik, *Rhodocera rhamnii* pedig 6791-ig. Az Alpokban erősen képviselt *Lycaenidák* közül az északon is honos *Thecla rubi* magasra megy fel (5500 lábíg) *Polyommatus virgauraeae* 7000-ig; *Hippothoë* v. *Eurybia* 5500 lábnyi magasságban nem ritka, de a fahatárt nem igen haladja túl; *Dorilis*, *phlaeas* és *Amphidamas* csak 4000 láb magasságot érnek el. *Lycaena Argus* v. *Aegidion* a fahatáron felül emelkedik; *Optilete* 4—7000 láb közt közönséges; *Hylas* és *Pheretes* 7000 lábíg röpül, szintúgy elvértve *Astrarche*; *Orbitulus* pedig 8000-ig; *Eros* 5—6000 lábnál gyakori, 7000-nél pedig már ritka; *Bellargus* és *Corydon* 6000—6500, az utóbbi olykor 7000 lábót, *Damon* és *Donzelii* pedig 6000 lábót ér el, míg *minima* a 7000-et is túlhágja; *semiargus* és *Alcon* 7000-ig, *Arion* pedig csak 6000-ig található.

A *Vanessák* magasra felszállanak: *Jo*, *Antiopa* és *Atalanta* 7000 lábíg, *cardui* pedig 8500 lábíg; az *urticae* is igen magasra megy fel. A *Melitaea* genus a havasokra nézve igen jellemző: *Cynthia* és *Aurinia* v. *Merope* 8000 lábíg hatol; *Maturna*, *didyma* és *dictynna* 6000-ig; *Athalia*, *Aurelia* és *Parthenie* v. *varia* 4000-ig; *asteria* pedig 7000 és 8560 lábnyi magasságban röpül.

Az *Argynnis* kiválólag északi és havasi genus. *Thore* és *Ino* csak 5000 lábíg emelkedik, *Selene* 5500-ig, *Euphrosyne* 6000-ig, *Niobe* szórványosan 7000-ig, *Lathonia* 8000-ig, *Pales* 9000-ig, holott *Aglaja* ritka a fahatáron felül.

Csaknem teljesen havasi az *Erebia* genus: míg *Melampus* 3000—7000 lábíg, *Pharte* 4000—6000 ig, *Epiphron* 4000—7000-ig, sőt 8000-ig, *Eriphyle* 8000-ig, *Pronoë* 5000—6000-ig, sőt azontúl is, *Mnestra* 5000—7000-ig, *Eviás* 6000-ig, *Goante* 6500-ig, *Manto* 8000-ig, *glacialis* pedig 9340-ig hatol, addig *Oeme* 5500, *Nerine* 5000, *Ceto* 4500, *Medusa*, *Stygne* és *Tyndarus* 4000 lábnál maga-

sabbra nem száll; viszont *Ligea* és *Euryale* 6000 lábnál, *Gorge* pedig 8000-nel is felül emelkedik. *Oeneis Aello*, mely már 2000 lábnál mutatkozik, 7000 lábnyira is emelkedik.

A Satyrusok közül csupán *Semele* száll 6000 lábig, szintúgy mint *Pararge Maera* és *Hiera* és *Coenonympha Pamphilus*, míg *C. Satyrion* 4000 és 7000 láb közt fordul elő.

Syrichthus serratulae 6500 lábig, *Andromedae* 4000-ig, sőt magasabbra hatol, *Cacaliae* pedig 5500 és 7500 láb közt található. *Hesperia sylvanus* 6000 lábig, *Actaeon* és *Comma* pedig 7500-ig megy fel.

Ugyanoly arányban található a havasokon a *Heterocerák* is.

Ezek után helyén való lenne, összehasonlítás kedvéért, Magyarország havasi lepkéinek magassági elterjedését feltüntetnünk, a mi kétségen kívül nagy érdekléssel bírna. Ámde az a bökkenő, hogy hazai gyűjtőink figyelmüket arra eddigelé ki nem terjesztették. Egyik-másik, mint pl. Frivaldszky János (Máramaros, Krassó), Geyer Gyula (Tátra), Husz Ármin (Sáros, Tátra) és Dr. Váγγελ Jenő (Árva, Trencsén) megemlíti ugyan, mely havason minő állatokat gyűjtött, de azt nem, hogy annak alján, közepén vagy tetején, vagyis minő magasságban. Egyedül Dr. Czekelius Dániel említi fel néhány lepkéről, hogy mily magasságban figyelte meg, de ezek is csak szórványos adatok.

Egészen véve lepkéinknek a havasokon előfordulásáról úgy szólván semmi adattal sem bírunk, és jelen soraink célja épen az, hogy gyűjtőink figyelmét arra felhívjuk.

Egyelőre csak kombinálhatjuk, hogy a havasokon is élő lepkéink valószínűleg minő magasságban fordulnak elő, még pedig azáltal, hogyha magassági viszonyainkat a svajcezzel egybevetjük. A svajczi északi alpesekre nézve Heer öt főregiót állapított meg, melylyel Drude-nak a Tátrára nézve elfogadott felosztását állítjuk szembe.

Az alpesi főregiók:

- I. Alsó régió, 2500 lábig, vagyis a diófa felső határáig.
- II. Hegyi régió, 4000 lábig, vagyis a bükkfa határáig.

A tátrai régiók:

- 1. Dombrétek, mívelési régió és alsó erdei régió, a formatóképző bükkfával és fenyővel, a vörös fenyő stb. mellett, 3245 lábig.

II. Havasalji régió 5500 lábíg, vagyis a fák határáig.

IV. Havasi régió, 7000 lábíg, vagyis a havasi rózsa határáig, mely a központi alpesekben már 6000 lábnál, Közép-Németország havasain pedig már 3000—3500 lábnál következik be.

V. Subnival régió, 8000 lábíg, vagyis a hóvonalig, sőt azon még valamivel túl, úgy hogy a növényzetnek nyoma 9000 lábnál elenyészik.

2. Felső fenyves régió, a formatióképző vörös fenyővel és bajaggal:

a) Sűrű fenyveserdő, czirbolyafenyőnélkül, 4120 lábíg.
b) Hézagos fenyves, közbe szórt czirbolyával és gyalogfenyő bokrokkal, 4770 lábíg.

3. A gyalogfenyő régiója:
a) A czirbolyának csoportos előfordulásáig, 5250 láb.

b) Gyalogfenyő, czirbolya nélkül, 5700 lábíg.

4. Havasi rétek régiója:

a) A gyalogfenyő felső határa, 6080 lábíg.

b) Fűzfa s egyéb bokor, 6650 lábíg.

c) Subnival társasnövények, a csúcsig, 8436 lábíg.

A tényleges hóvonal 7283—7600 láb közt fekszik.

III. Havasalji régió.

IV. Havasi régió.

V. Subnival régió.

E szerint azok a lepkék, melyek Svájcban a hegyi régióig, 4000 lábíg található, a Tátrában csak 3245 lábíg fordulhatnak elő; a havasaljiak, ott 5500 lábíg, nálunk csak 5250 lábíg; a havasiak ott 7000 lábíg, nálunk csak 6650 lábíg; a hóaljiak pedig ott 8000, sőt 9346 lábíg; nálunk csak 7600 lábíg, illetve a legmagasabb csúcsig, 8436 lábíg. Megjegyzendő, hogy ezek a határok a déli havasokon bizonyára jóval magasabbra terjednek.

Vajon ezeknek a kombinált határoknak a tényleges állapotok megfelelnek-e, annak megállapítása a jövődöbeli kutatások egyik elég fontos feladata lesz. Fel is hívjuk az oly buzgó lepkészeket, minő első sorban gróf Wass Béla, a kik havasi vidéken gyűjtenek, hogy a magassági előfordulásra különös súlyt helyezzenek, a mivel a tudománynak nagy szolgálatot tehetnek. Nemzeti Muzeu-munk részéről pedig remélhetjük, hogy ezentúl évenként egy-két gyűjtőt a Tátrába s egyéb havasainkra ki fog küldeni, a kik megfelelő műszerekkel ellátva, kötelesek legyenek, észleleteik magassági pontját esetről-esetre feljegyezni.

A firkáló-bogárról.

Irta Csiki Ernő.

Az *Adoxus* vagy *Eumolpus* nemből hazánkban a magyar bogárkatalogus szerint az *Adoxus obscurus* Linn. és annak fajváltozata, a *var. vitis* Fabr. fordul elő, mely utóbbi kártételei révén eléggé ismeretes,

Weise nem régen egyik dolgozatában (Archiv für Naturg. 64. Jahrg. I. Bd. p. 189—191) rámutatott arra, hogy az *Adoxus vitis* Fabr. nevet helytelenül alkalmazzák a firkáló bogárra. Az az állat, melyet Fabricius (Syst. Entom. p. 108) *Cryptocephalus vitis* név alatt írt le, nem más mint a *Cyptcephalus coryli* Linn. hímje, a Fabricius-féle név tehát ennek synonymája. Ezek után mint legrégebbi név a Schrank-féle *villosulus* használandó a *vitis auct. nec Fabr.* helyett.

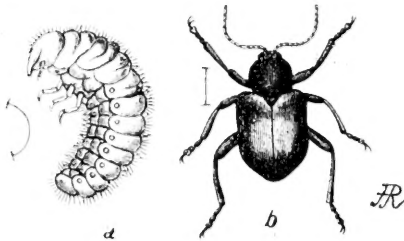
Hazánkból származó nagyobb anyag átvizsgálásánál azt láltam, hogy e nemből nálunk 2 faj és 2 fajváltozat fordul elő. Ezek testüknek szőrzete alapján könnyen megkülönböztethetők. Meghatározásukra szolgáljon a következő kulcs:

1. A test felszínén levő szőrzet fehér 2.
— A test felszínén levő szőrzet sárga 3.
2. A szárnyfedők feketék . . . *Adoxus obscurus* Linn.
— A szárnyfedők barnák . . . *var. epilobii* Weise
3. A szárnyfedők barnák . *Adoxus villosulus* Schrnk.
— A szárnyfedők feketék . . . *var. Weisei* Heyd.

A firkáló bogarak általános tulajdonságai: Erősen lehajlott és mélyen az előtorba húzódott fej, homlok hosszbarázdával. A csápok a test felénél hosszabbak. Előtora gömbölyű, szélesebb mint hosszú. Torpaizsa hosszúkás. A szárnyfedők oly szélesek mint az előtor, a farfedőt nem takarják be, sűrűn de rendetlenül pontozottak, helyenként nagyobb pontokkal, melyek hosszanti sorokat alkotnak. A lábak hosszúak, czombjaik kissé megvastagodottak. A karmok tövük fölött ketté osztottak, belső águk rövidebb és tompább.

Á firkáló bogár fejlődésmenetét Dr. Horváth Géza¹⁾ ismertette először. Daczára annak, hogy ezen bogár pl. Dél-Franciaországban már régen kártékonyan lépett fel, fejlődését és kártékonyágának mibenlétét nem kutatták. Pantocsek Rezső, nagyszombati gyógyszerész lett először figyelmes arra, hogy szőlőjének gyökerét egy lárva rongálja. Dr. Entz Ferencz és Dr. Horváth Géza erre a helyszínen megvizsgálták a megrongált szőlőket. Dr. Horváth mindjárt constatálta, hogy a leveleken a firkáló bogár okozta a rágásokat és hogy a gyökereken található bogárlárva is valószínűleg ennek a bogárnak a lárvája lesz. Ennek eldöntése végett néhány szőlőtökét Budapestre hozott, hol feltevése be is bizonyosodott, mert három hét lefolyása alatt számtalan bogár fejlődött ki.

Az *Adoxus villosulus* Schrnk. lárvája 8 mm. hosszú, sárgás-fehér, feje sötétebb, teste egyes sárga szőrökkel fedett és 13 testgyűrűből áll. Szemei nincsenek, ezek helyett a fej oldalán egy világos harántfolt van. A csápok rövidek, két hegyűek.

A kifejlődött bogár a szőlőlevelek vagy a hosszú levelű fűzike (*Epilobium angustifolium* L.) levelein összevissza haladó vonalalaku rágásokat tesz, melyek 5—10 mm. hosszúak és 2—3

mm. szélesek. A szőlőszemeket ritkán támadja meg, a midőn rajtuk a felhámsejteket keskeny szalag alakjában lerágja. Ilyen természetű kártételét Ér-Diószegen és Rákón észlelték²⁾. Lárvája kezdetben a vékony, később vastagabb gyökereken vályu forma csatornákat rág, melyek előbb-utóbb annak pusztulását okozzák.

A firkáló bogár, mint az eddigi megfigyelések mutatják, parthenogenetikus úton fejlődik. Weise egyik munkájában azt írta ugyan³⁾, hogy az *Adoxus vitis* penisét kipraeperálta, de utóbb ez állítását visszavonta⁴⁾ és megjegyezte, hogy az, a mit penisnek tartott, csak az összetolt tojócső volt. A nőtények petéiket oly levelek alsó lapjára rakják, melyeken azok a nap hevétől teljesen megvannak védve. A kikelő apró lárva leesik a földre és felkeresi a szőlő gyökerét, hol tovább fejlődik.

¹⁾ Verhandl. zoolog-bot. Ges. Wien. XXIII, Bd. 1873. p. 37—40. Taf. I. B. fig. 1—5.

²⁾ A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 8. füz. 72. l. (1892).

³⁾ Naturgeschichte der Insekten Deutschlands. Bd. VI. 277. (1882).

⁴⁾ Archiv für Naturg. 64. Jhrg. I. Bd. 190. (1899).

A firkáló bogár kártételei ellen való védekezés több magyar munkában is le van írva¹⁾, sőt a lárvája ellen a szénkénegezést először hazánkban alkalmazták. A védekezés két irányban történhetik: 1. a kifejlődött bogár, 2. a lárvájának irtásában. A kifejlődött bogár irtása, annak összegyűjtésében áll, bogártálcza segítségével vagy baromfiak felhasználásával, a lárváját őszi szénkénegezéssel lehet sikeresen pusztítani, persze csak alkalmas talajviszonyok mellett.

A faunára új *var. epilobii Weise* hazánkban nem ritka; termőhelyei: Szent-Endre (Biró), Turcsek (Biró), Vihorlat (Mocsáry), Parád (Pável), Koritnyicza (Xántus), Szent-Erzsébet (Csiki) és Ferenczfalva (Frivaldszky János). A *var. Weisei Heyd.* eddig csak a Tátrából (Biró) ismeretes.

Adalék Magyarország lepke-faunájához.

Irta *Dahlström Gyula.*

A R. L. VII. kötetének 114—117. lapján megjelent közleményem kiegészítéseül a következőkben röviden felsorolom azokat a fajokat és tájváltozatokat, melyeket hosszú gyűjtői pályámon az ott foglaltakon kívül, mint a hazai faunára újakat megfigyeltem. Ime:

Deilephila euphorbiae var. rubrescens Garb. A felső szárny világos helyei piros tünetűek, alul pedig a piros színezés élénkebb.

Smerinthus hybr. hybridus Westw. Példányom *ocellata* ♂ és *populi* ♀-től származik. Felsőszárnya a *populi*-éhoz hasonló, csupán külső szegélye csaknem oly alakú és csipkés mint az *ocellata*-é. Alsó szárnya inkább hasonlít az *ocellata*-éhoz, de megvan a *populi*-nak barna tőpettye is. 1884-ben tenyésztett hernyóból nyertem.

Trochilium crabroniforme Lew. Kisebb az *apiforme*-nél

¹⁾ Dr. Horváth Géza, Védekezés a kártékony rovarok ellen. (A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 9. füzet. 1898. 9. és 14. l. ábrával).

Jelentés az 1890—1893. években felmerült gazdasági rovarkárokról. (A m. kir. Rovartani Állomás Közleményei. I. köt. 11. füzet. 1894. 62—66. l. 2 ábrával).

Jablonski József. A szőlő betegségei és ellenségei. Budapest, 1895. 133—137. l. 28. és 29. ábra.

Dr. Lovassy Sándor. Keszthely vidékén az utóbbi években felmerült nevezetesebb rovarkártételekről. (A keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet évkönyve az 1897. és 1898-ik évekről. Keszthely, 1899. 105—107. l. 2 ábrával.)

tora barna, nyaka sárga. Északnyugati állat; Németalföldön, Angol- és Németországban honos.

Ino statices L. var. *crassicornis* Stgr. A törzstajnál nagyobb, potroha testesebb, csápja pedig jóval vastagabb. Főleg a Balkánban honos.

Setina irrorella Cl. ab. *Freyeri* Nick. Felsőszárnya a törzsfajénál világosabb, a szegély előtt feketés pettyekkel. Leginkább a magas Alpeseiken fordul elő.

Hepialus humuli L. var. *hethlandica* Knaggs. A ♂ felső szárnya sárgás, néhány barna sávval. Eddig csak Shetland szigetén találták.

Bombyx crataegi L. var. *Ariæ* Hb. A törzsfajnál nagyobb és sötétebb színezésű. Hegyi lakó. — *B. neustria* L. ab. *unicolor* Stgr. Egyszínű tarka, sávok nélkül.

Lasiocampa populifolia Esp. var. *aestiva* Stgr. A törzsfajnak II. ivadéka s annál sötétebb és felényivel kisebb. — *L. pini* L. ab. *brunnea* Stgr. Egyszínű barna, minden rajz nélkül.

Acronycta euphorbiae F. var. *montivaga* Gn. A törzsfajnál sötétebb, egyszínűbb. Hegyi lakó.

Mamestra dissimilis Kn. var. *varians* Stgr. Világosabb színezésű, tisztábban látható rajzokkal. — *M. dentina* Esp. ab. *Iatenai* Pier. A törzsfajnál sötétebb. Leginkább hegyi vidékeken fordul elő.

Hydroecia nictilans Bkh. var. *lucens* Frr. A törzsfajnál valamivel nagyobb, fehér vagy vörös maculával.

Leucania lylhargyria Esp. var. *Argyritis* Rbr. Felső szárnya világosabb színű, az alsó szárnyon kijebb álló pontokkal. Déli állat, hazája főleg déli Németország, Sicilia, Dalmatia és Syria.

Caradrina quadripunctata F. var. *Menetriesii* Kretsch. Csaknem egészen egyszínű sötétszürke. Északi fajváltozat, leginkább Finn- és Oroszországban találták eddig. — *C. Selini* B. Az előbbinek törzsfajához hasonló, de finomabb színárnyalattal. Hazája kivált Svajcz, északi Németország, Szilézia és Sarepta.

Cosmia contusa Frr. Rozsdabarna színezésű, közepén sötétebb árnyalattal, elmosódott maculákkal. Közép és északi Németországból ismeretes.

Cleoceris viminalis F. var. *obscura* Hw. A törzsfajnál jóval sötétebb színű. Tulajdonképi hazája Angolország.

Orthosia pistacina F. var. *Serina* Esp. A törzsfajnál jóval halványabb, csaknem egyszínű.

Xanthia amago F. ab. *unicolor* Stgr. A törzsfajnál sötétebb, egyszínű.

Calocampa solidaginis Hb. Szürke, barnás és fehéres vegyítéssel, csipkés harántsávokkal. Eddig főleg közép és északi Európából volt ismeretes, de előfordul az Ural- és Altai-hegységben is.

Herminia modestalis Heyd. Egyszerűen szürkén színezve; hasonlít a *H. tentacularia*-hoz, melynek fajváltozatának sokáig tartották is. A havasok lakója.

Eugonia quercinaria Hfn. ab. *equestraria* Stgr. A törzsfajnál barnásabb, csak a középtér világos sárga.

Hibernia leucophaearia Schiff. ab. *marmorinaria* Esp. Széles feketés sávokkal.

Phigalia pedaria F. ab. *extinctaria* Stgr. Csaknem egyszínű, kevés maculával.

Boarmia robararia Schiff. ab. *infusata* Stgr. A törzsfajnál jóval sötétebb és egyszínűbb. — *B. luridata* Bkh. ab. *obscurior* Stgr. A törzsfajnál sötétebb, egyszínű.

Psodos alticolaria Mn. Egyébkint csak is Karinthia, Svajcz és Piemont havasain honos.

Cidaria hastata L. var. *gothicata* Gn. A törzsfajnál sokkal sötétebb, csaknem a szárny közepéig fekete. Egyébként Labradorban honos. Példányom talán csak átmeneti. — *C. unifasciata* Hw. Őzbarna, a szegély előtt barnaszürke, a középtéren fehér vonallal. Ez a törzsfaj hazánkból eddig ismeretlen volt. Holott fajváltozata ab. *aquilaria* H.-S. nálunk helyenkint elég gyakori.

Eupithecia trisignaria H.-S. Röttes hamuszürke. Egyébkint Német- és Angolországban, Németalföldön és a Svajczban honos. — *E. virgaureata* Dbl. Röttes palaszínű, nagy fekete középponttal. Eddig Angol- és Franciaország, Svajcz, északnyugati Németország és Szilézia lakosaként ismeretes. — *E. expallidata* Gn. Igen nyújtott felsőszárnya világos bőrszínű. Eddig Német- és Angolországból, Belgium- és a Svajczból ismertük.

A Noctuák biológiájához *)

Irta A. Aigner Lajos.

Simyra nervosa O. Hazánkban csak kevés helyen és többnyire ritka; Budapesten olykor gyakoribb márcz. végétől máj. végig és jun. 22-től aug. 20-ig este virágokon. — Hernyója máj.

*) L. R. L. VI. 147. 172. 190: I.

20-tól jul. 12-ig és aug. 5-től okt. 14-ig Euphorbiákon, Linarián és Chondrilla junceán. Tenyésztésénél a házikóba sok ránczba összehajtott rongyot kell felaggatni, a melyben elgubózik; különben a tüllfödelet rájja meg és gubójához azt használja fel.

Clidia geographica F. Déli Tirolban, déli Oroszországban, északkeleti Törökországban, Galicziában és Magyarországon, itt aránylag kevés helyen, Budapestnél ápr. 21-től jun. 6-ig és jun. 15-től jul. 27-ig. — Hernyója máj. 24-től jul. 27-ig és aug. 19-től okt. 4-ig Euphorbiákon, fiatal korában társasan laza szövedékben, melybe vedlés végett később is visszatér. Czélszerű csupán második ivadékát tenyészteni s a házikóba mohát tenni, a melyben elhábozódik.

Acronyctu alni L. Magyarországon ritka és csak kevés helyen; Budapest környékén csupán hernyóját észlelték, még pedig augusztus, szeptemberben éger-, nyír- és rezgő nyárfán. Házikójába korhadt fát vagy bogáncskóró belét kell adni, a melyben szerez elgubózni.

A. strigosa F. Inkább hegyi vidékeken, Budapesten hiányzik. Hernyója a felvidéken gyümölcsösökben szilvafán. Mindenütt ritka.

A. tridens Schiff. Egész Magyarországon; Budapestnél ápril. május és június, júliusban. — Hernyója máj. közepétől jul. közepéig és szept. elejétől okt. közepéig fűzön, főleg azonban galagonyán, többnyire társasan.

Bryophila muralis Forst. Kevés helyen és ritkán, Budapesten augusztusban régi kőfalakon. — Hernyója áprilisban sziklák moháin, de csak este felé jön elé rejtekéből.

Mamestra Leineri Frr. Ezt a Noctuát *Kindermann* fedezte fel 1835-ben Budapesten, később Peszéren is találták, különben csak déli Oroszországban és Bécsnél fordul elő. Homokos vidékeken nappal és este, fekvő vagy rakott nyárfarözséből, vagy száraz időben a fán lógó száraz gallyakról kopogható, kivált ott, a hol magas a fű. Temetőekben a keresztetekbe rejtőzve található. Száraz évben jobban tenyészik, mint nedvesben.

Aporophila lutulenta Bkh. Sept. végén és októberben ritka. — Hernyója májusban *Anthericum*on és *Capsella bursa pastoris*on.

Ammonoconia caecimacula F. Szept.—októberben elég gyakori rözse alatt, csalétekre is jön. — Hernyója májusban árnyas helyeken *Anthericum*on, éjjel meringethető, de bajosan tenyészthető.

Thecophora fovea Tr. Bupapesten egykoron gyakori, manapság igen ritka, szept végén, októberben, este ¹/₂₉ órákor kel ki és ¹/₂₁₀ órákor már röpül. — Hernyója májusban tölgyön: nyugalomban fejét és mellső szelvényeit oldalt csapja és mellső

ábait kiterjesztve, mintegy védekező állásban tartja. Május végén levelek közé szövi magát, de csak szeptemberben bábozódik.

Chariptera viridana Walch Budapestén elég ritka júniusban, de még szept. végén is fogtam kopott példányt. — Hernyója famohán él, napközti szilvafatörzsén találtam, de galagonyáról is kopogtam. Bábja szeptembertől tavaszig vad körtefák, szilva- és diófák alatt a földben található.

Valeria oleagina F. Nem ritka májusban sziklákon, olykor igen elrejtve, gyakran azonban egészen nyíltan is, úgyszintén virágzó kökénybokrok alján ülve. — Hernyója május, júniusban kökényen és galagonyán; éjjel kell kopogni. Bábját tavaszkor nem szabad megnedvesíteni.

Apamea testacea Hb. Augusztusban. — Hernyója júliusban gyepek alatt a földben, giliszta kinézésű. Bábját legjobb füves kertekben a fák körül ásni.

Luperina virens var. *immaculata* Stgr. Jul.—augusztusban nem ritkán lehet tölgyfáról és kökényről lekopogni, napközti szeret virágzó Verbascumon ülni; esti 9—10 órakor kel ki és fűszálakon ülve található.

L. Zollikoferi Frr. Csak az Altaiban, Berlinnél és hazánkban, még pedig októberben Budapestén, ahol *Kindermann* 1834-ben fedezte fel. — A még le nem írt zöld hernyó május közepén erdei tisztásokon *Thalictrum*on és füveken, rózse alatt is; mocsaras nádból is meringethető.

Hadena porphyrea Esp. Sept.—októberben nem ritkán lehet rakott rózseából kopogni. — Hernyója június elején *Solidago* közelében rózse alatt.

H. ochroleuca Esp. Budapestén igen ritkává vált. — Hernyója májusban búzáról meringethető, mielőtt ez kalászt hajt.

Cloanthia radiosa Esp. Ápr. közepétől május végéig és július közepétől aug. végéig gyakran röpköd napközti *Echium*ra, *Eryngium*ra és különféle virágokra, száraz (mult évi) *Hypericum*ra is s ez utóbbin, kivált az est homályában és korán reggel copulában is található. — Hernyója június közepétől július közepéig és augusztusban *Hypericum*on.

Polyphaenis sericata Esp. Június közepétől július végéig elég ritka, szeret csalétekre jönni. — Hernyója ápr. végétől május végéig *Ligustrum* vulgarén és *Syringa* vulgarison, de mindig az erdő mély árnyékában, napközti tápnövény alatt levő száraz lomb között, melyet kereséséül esernyőben meg kell vizsgálni és melyből a házikóba is kell tenni, mivel abban bábozódik.

Mania maura L. Budapesten ritkává lett; valamikor régi fahidak alatt találták. Szerém-megyében nedves völgyekben és heverő elszáradt görögdinnyéken.

Hydroecia leucographa Bkh. (*Lunata* Frr.) Csak Herkulesfürdőnél a Domogleten, melyen hernyója a *Peucedanum longifolium* töve aljában és gyökerében él, de a felnevelése igen bajos lévén, inkább bábját keresik. Azon időben (augusztus közepén) azonban az elszáradt növényt már a szél letörte és magával ragadta. Ennek folytán csak a hernyó nyomát kell keresni, t. i. a növénynek a föld színén letört tövét s azon kis rakás sarat, melyet a hernyó kilökött. Ha ezt megtaláltuk, a gyökeret erős késsel ki kell ásni, a mi azonban nagy nehézséggel jár, mivel a gyökér többnyire sziklarészekbe szorul. A lepke aug. végén jelenik meg és miután potroha különben olajos lesz, belét ki kell venni s az ürt vattával kitömni.

Gortyna ochracea Hb. Aug. elejétől szept. elejéig hernyója és bábja gyalogbodza töve alján vagy gyökerében.

Nonagría neurica Hb. Egykoron Budapesten találták, még pedig hernyóját jun. elején oly nádszálban, melynek hegye elszáradt. Az ilyen lehetőségen milyen lent kell levágni. Nevelése igen fáradtságos. A lepke testét, mihelyt a feszítődeszkáról levettük, napháiban kell áztatni.

N. geminipuncta Hatch. Budapest közelebb környékén már alig lesz található. Hernyója ugyan úgy keresendő, mint az előbbi, de 14 nappal utóbb; olykor a nádak 3. vagy 4. tagjában lakik; a nádszál hegye elszáradt. A lepke júliusban.

Tapinostola muscosa Hb. Hazánkban csak Budapestnél, itt is igen ritkán, jul. közepétől aug. közepéig, melyekben fekvő, vagy nedves helyeken levő szántóföldeken akkor kel ki, mikor a búza csaknem megérett s akkor éjjel fogható, vagy úgy, hogy a kaszásokat követjük, a kik a Noctuát kaszálás közben felzavarják. Napközti tarlókon is, igen gyorsan röpköd virágról-viragra, bogáncson is szeret ülni.

Leucania obsoleta Hb. Áprilistől jul. közepéig nem ritka. Hernyóját szept. végétől okt. végéig keressük, mielőtt még a nádat levágták volna. A tavaly vágott nádból megmaradt tövekben található. Azokban lakik. A meddig éjjelenként a nád leveleiből tapialkodik, reggel mindig visszatér lakásába. Késő őszkor annak nyílását befonja s úgy mint hernyó telet ki, csak áprilisban bábózik és még ugyanabban a hónapban kel ki a lepke.

L. evidens Hb. Mindenütt ritka, nálunk két ivadékban, máj. közepétől jul. végéig és aug. közepétől szept. végéig tölgyről ko-

pogva, de napközti gyalogbodzán ülve is találtam. Olykor már délután is röpül, többnyire azonban estefelé; éjjel virágokon fogható. — Hernyóját júliusban és aug. közepétől szept. végéig éjjel a *Pimpinella saxifraga* és *Seseli montanum* virágrjáról lehet meríteni, napközben a tápnövény alatt a laza földben tartózkodik, forró nyáron gyakran élősdiék által meg van szúrva.

Különfélék.

Új szakfolyóirat. A kir. m. Természettudományi Társulat, a kebelében működő állat- és növényteni szakosztályok kezdeményezése folytán elhatározta, hogy a „Pótfüzetek“ czímen eddig megjelenő folyóiratának két-két füzetét az említett szakosztályok rendelkezésére bocsátja, hogy a szaküléseken beterjesztett dolgozatok megjelenésének tért nyisson. Az állattani szakosztály ülésein előterjesztett dolgozatok „*Állattani Közlemények*“ cím alatt jelennek meg a Dr. D a d a y J e n ő ezidei szakosztályi jegyző szerkesztése mellett. Az első füzetben, a mely már ez évi május havában került ki a sajtó alól, a cikkek sorozatát dr. E n t z G é z a „A sós vizek faunája“ című becses tanulmánya nyitja meg, a melyben a hazai konyhasós vizek állatvilágára vonatkozó tudományos adatok összegezése mellett több érdekes kérdés magyarázatát is nyújtja. Az általános irodalom ide vonatkozó adatainak egybevetésével megadni törekszik a feleletet arra az érdekes és vitás kérdésre, hogy milyennek lehet és kell tekintenünk a konyhasós vizek állatvilágát? Ezen kívül a hazai konyhasós vizekből megfigyelt egy új Csillangós- és egy Ostorosázalék állatkát is ír le. A második közlemény dr. K e r t é s z K á l m á n „A magyarországi Notacanthák átnézete“ című tanulmánya, a mely az ide tartozó fajok meghatározó táblázatain kívül a nemek pontos jellemeit is nyújtja. Ezt követi Csiki Ernő „Magyarország Cicindela-féléi“ című dolgozata a szükséges rajzok kíséretében. A fajok meghatározó táblázatán kívül a hazai fajok és fajváltozatok pontos leírását és termő helyeit nyújtja. A kisebb közlemények rovatában Szilády Zoltán a formaldehid conserváló hatását ismerteti az irodalom és saját tapasztalatai alapján. Végre A. A i g n e r L a j o s méltatja dr. Fleck E. „Die Macrolepidopteren Rumäniens“ című dolgozatát s reá mutat annak egyes hiányaira. — A második füzet épen most jelent meg s benne hat szerző tollából igen különböző irányú dolgozatot találunk, melyeknek sorát dr. H o r v á t h G é z a „A magyar fauna keletkezése“ című érdekes és becses közleménye nyitja meg. Ebből megtudjuk azt, hogy faunánk tulajdonképen keleti-, nyugati- és deli Európa faunájának keveréke. Ezt követi dr. L e n d l A d o l f n a k „Miért visel a keresztes pók fehér keresztet a hátán?“ című díszes rajzokkal illusztrált nagyobb dolgozata, a melyben magyarázatot keres a keresztes pókok kereszt-

rajzának keletkezése és többféle változása felől. A harmadik közlemény „Újguineai lapos férgek“ dr. Rátz István tollából való és három új galandféregnek leírását nyújtja a szükséges rajzok kíséretében E fajok egyike gyűjtőjének, Biró Lajos-nak nevét viseli mint *Ichthyotaenia Birói*. Ezt követi Mallász József dolgozata „A *Loxocarabus* alnemről“ czímen, mely részletes leírást nyújt a *Carabus obsoletus*-fajról és varietásairól, továbbá a *Carabus procerus*-ról és egy új fajváltozatáról. — A kisebb közlemények között dr. Kertész Kálmán-nak két cikkét: „A világ bögöly-féléinek jegyzéke“ és Ficalbi E. „Venti specie di zanzare (Culicidae)“ czímen, továbbá Csiki Ernő könyvismertetését találjuk a következő cím alatt: „Die Pusztensflora der grossen ungarischen Tiefebene von Franz Woenig.“

Pterogon Proserpina Pall. Mídon a Vlara-szoros és Trencsén-Tepla közti vasút építésénél el voltam foglalva, a nyarat családommal Felső-Szernyén töltöttem és itt a Vág partjának kövezete közül kinőtt *Epilobium*-on a nevezett faj hernyóját találtam. Ezentúl több figyelmet fordítottam erre a növényre, még pedig bő eredménnyel, mert egy hétnek lefolyása alatt 183 hernyót szedtem össze, az egyúttal szintén *Epilobium*-on talált *elpenor* és *galii* hernyókat nem is számítva. Az állomástól szemben, az árkokból lefolyó víz mintegy 50 □ méternyi mocsarat képezett, a melyben ölnyi magasra nőtt az *Epilobium*: ez volt a szinte kifogyhatatlan lelhely. Rendszerint napjában 15—20 hernyót találtunk itt, és ha azt hittem, hogy már összeszedtük mind, másnap megint annyi volt. Több volt a barna, mint a zöld hernyó, s a legtöbbjét nem magán a növényen, hanem a földön, a gyökereknél vagy a sárban, szóval árnyékban, hűvösben fekvő találtam; de a még ki nem fejlett hernyók éjjelre táplálkozni bizonyosan felmásztak a növényekre, a mire a lekopasztott száruk is következtetni engedtek. Mindezeket a hernyókat egy nagy, mintegy 1 köbméter tartamú ládába tettem s azt a felső-szernyei pályaudvar eresze alatt helyeztem el. Egyszer éjjel nagy zivatar volt, és mivel az ereszvíz épen a ládát érte, ez a nedvességtől annyira megvetemedett, hogy reggelre nagy nyílások és szakadások mutatkoztak, a melyeken át a hernyók fele megszökött, de ezek egy részét a síneken és a sínek közt levő kavicsokon újra megtaláltam. A ládában húsznál több elpusztult hernyó volt, a melyek a pusztta megérintésnél bűzös lévé estek széjjel. Ez így ment napról-napra: mindig kevesebb lett az egészséges hernyó, úgy hogy összesen vagy 30 bábót s ezek után mindössze két szép lepkét kaptam. A hernyók legnagyobb része vagy meg volt szúrva, vagy oly járványban pusztult el, a mely más fajoknál is előfordul, kivált ha azok szokatlan nagy tömegben lépnek fel. Ezt a járványt a következő fajoknál figyeltem meg: *Psilura monacha*- és *Heliolhis peltiger*-en Namiesten, Morvaországban; *Deilephila euphorbiae* 1886-ban Lateinban, Brünn mellett, a hol 300 hernyó után alig kaptam 20 egészséges bábót; *Bombyx trifolii*- és *Lasiocampa pinii* Stomfán és Bécs környékén; *Arctia cajan* a budai Svábhegyen, a hol ezrével volt; csaknem minden máso-

dik vagy harmadik évben *Arctia aulica*-n stb. úgy hogy az illető faj a következő évben igen ritka lett. *Ocneria dispart* és *Leucoma salicist* p. o. néhány évig csak igen szórványosan láttam oly helyeken, a hol azelőtt évenként a hernyók által lekopasztott kerteket és bokrokat lehetett látni.

Weizsmantel Vilmos.

Gölniczbányai lepkék. Mióta Gölniczbánya vidékének lepkefaunáját összeállítottam (R. L. III. 1886.), csaknem évről-évre találtam néhány új, vidékünkön még meg nem figyelt fajt vagy fajváltozatot. Ezek a következők: 1887-ben *Pieris rapae* L. igen apró példány (*v. minor* Costa?); *Lycaena Astrarche* Bgst.; *L. Bellargus* Rott. *v. ceronus* Esp.; *Syrichthus malvae* ab. *taras* Meig.; *Bombyx catax* L. — 1889-ben: *Thecla spini* Schiff., *Lycaena Corydon* Podā, *L. Meleager* Esp.; *Moma Orion* Esp. 1891-ben: *Sesia tipuliformis* Cl.; *Xanthia fulvago* L. 1892-ben: *Pygaera anastomosis* L.; *Dianthoecia cucubali* Fssl. 1894-ben: *Agrotis segetum* var. ?; *Hadena porphyrea* Esp. 1895-ben: *Agrotis augur* F.; *Hadena rurea* F. 1896-ban: *Macroglossa fuciformis* L.; *Lasiocampa pini* L. ab. *brunnea* Stgr. (a hazai faunára nézve új); *Plusia moneta* F. 1897-ben: *Hylophila prasinana* L.; *Pygaera curtula* L.; *Agrotis strigula* Thnb.; *Mamestra tincta* Brahm. Azóta, gyöngélkedő állapotom miatt többé nem gyűjthettem. Eltérő példányaim közt van egy *Argynnis latonia* L., melynél az alsó szárny felső oldala külszegélyének mentén egy sor ezüst petty mutatkozik.

Hudák Ede Ágost.

Fekete póknak (Kara-Kurt) neveznek a kirgizek igen mérges pókot, mely az utóbbi években a kirgiz pusztákon annyira elszaporodott, hogy minden négyszög méterre legalább egy-egy ily állat esik. Marása következtében a megmart tevék 97—98 o/o-a, a megmart embereknek pedig 2—8 o/o-a elpusztult, meghalt. A kalmukok régóta ismerik ezt a pókot és veszedelmes voltáról csodadolgokat mesélnek. Tény, hogy marása a tevére nézve csaknem feltétlenül halálhozó, míg a juh a pókot minden hátrányos következmény nélkül felemészti. Az embernél a marás helyén némi daganat s a bőrnek erős gyulladása mutatkozik, mely heves fájdalmat okoz; a daganatból vér csöpög. A megmart lázat kap, szédeleg, melle szorul és még ugyanaz napon eszméletét veszti el. A kalmukok ezt az állapotot juhhúsból készült erős levessel és zsírral vegyített pálinkával gyógyítják. Ha ennek folytán heves okádás következik be, akkor a beteg meg van mentve; 3—4 nap múlva visszanyeri eszméletét és javulni kezd. Ez a pókfaj szerencsére nem lép fel mindig egyenlő nagy mennyiségben, hanem főleg csak igen száraz és forró években.

Papilio Machaon L. Arad vidékén kétféle alakban fordul elő, még pedig a gyoroki Kecskéshegyen főleg halványabb színű, a lapályon pedig inkább sötét színű, úgy hogy nem ritkán megüti a var. *aurantiaca* Spr színezését. Az utóbbinak egyik példányát türe feltűzvé, élénk köményszagot éreztem, a miből azt következtetem, hogy hernyója köményen élt. A halvány színű közt fogtam a *bimaculatus* Eim. fajváltozatot is.

Gruber Ede.

Phosphoreskáló lepkék. Régebben Dubois (Leçons de physiologie générale et comparée) négy ily esetet említett fel t. i. egy Psychet, két *Mamestra oleraceae* és az *Agrotis occulta* hernyóját, mely utóbbi két hétig nemi világosságot látatott, szerző szerint benső világító erejénél fogva. Legújabban Schultz Oszkár ugyanazt a jelenséget az *Asteroscopus sphinx* csápjain is észrevette, de megfigyelte, hogy ez esetben nem saját világító képesség, hanem véletlenül szerzett tulajdonság forog fenn. A lepke nyilván oly tárgygyal érintkezett, mely phosphoreskáló bacillusokban bővelkedett. Ezek csápjához tapadtak, arról körömmel leszedhetők voltak s akkor a körömhöz tapadtak. Ezzel azután magyarázza Dubois eseteit is.

Az édesvízi atkákról (Hydrachnidae) értekezett a novemberi állattani ülésen Szilády Zoltán, ki Piersig ide vonatkozó nagy monographiájának s több fajta eleven atkának bemutatásával elmondta ezen állatok szervezeti viszonyait, életjelenségeit és irodalmát. A külföldön sokat írtak édesvizeinknek ez apró, élénk színű lakóiról, melyek életük egy szakát mint szabadon élő gömbös alakú állatkák, más szakát mint álcák, peteforma tokká visszafelődve mint élősdiek töltik, mert vízi rovarok testét lepek el s azokból táplálkoznak, azokkal együtt terjednek mindenfelé, még az Alpok tengerszemébe is, a hol Zschokke még külön havasi fajokat is talált. Nálunk még eddig nem igen gyűjtöttek atkákat s reá vonatkozó irodalmunk Dr. Daday néhány faj leírásán kívül nincs.

A *Macroglossa stellatarum*ról Anderson J. megfigyelte, hogy az a poszméhéhez hasonló, de még erősebb zümmögést visz véghez, midőn kinyújtott szipókával és szárnyait rendkívül gyorsan mozgatva a virágok körül röpköd. Megvallom, hogy ily hangot sem a nevezett lepkénél, sem közeli rokonánál, a *Macroglossa fuciformis*-nál sohasem észleltem, pedig mind a kettőt már nagy számban fogtam. Meglehet, hogy zárt helyen pl. verandán, avagy teljes szélsécsend mellett hallható az a hang. A. A. L.

† **Mik József**, nyugalmazott tanár és iskola-tanácsos Bécsben október hó 13-án, 62 éves korában elhunyt. Egyike volt a legképzettebb dipterologusoknak, ki 30 évet meghaladó irodalmi munkásságra tekinthetett vissza. Dolgozatait mindig a leírások pontossága és széles látkörön alapuló ítélőképessége jellemezte.

Hibaigazítás. A jelen kötet 173. l. 22. sorában felülről *Ematurgia atomaria* helyett *Phasiane clathrata* L. olvasandó. Sajtóhibák: 42. l. 20. sorban „Myisiában“ helyett „*Myiasisban*“; 118. l. 4. sorban „Qpilo“ helyett „*Opilo*“; 119. lap. 4. sorban „Cylidri“ helyett „*Cylidri*“ olvasandó.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

—*—

DR. BEDŐ ALBERT DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNEL DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

VII. KÖTET.

BUDAPEST, 1900.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCA 32.

Tartalom-jegyzék:

A. Aigner Lajos: A rovarok és a madarak — — —	23
— Az Acherontia Atropos életmódja — — —	51 73
— Az Acherontia Atropos története — — —	97 124
— Az Acherontia Atropos hangja. 9 ábrával — — —	133 159
— Az Acherontia Atropos kártékony volta — — —	177
— Viertl Adalbert. Arczképpel — — —	112
— A magyar lepke-fauna gyarapodása 1899-ben — — —	170
— A hernyók bekenéséről — — —	189
— Havasi lepkéink — — —	199
— A Noctuák biológiájához — — —	207
— A lepke megölése — — —	19
— Bukovina lepke-faunája — — —	20
— Endagriá ulula — — —	21
— Sesia stelidiformis — — —	40
— A lepke kikészítése — — —	41
— A lepkegyűjtemény berendezése — — —	86
— Fugax-bőség — — —	88
— A lepke olajtalanítása — — —	108
— Románia lepke-faunája — — —	109
— A Macroglossa stellatarumról — — —	214
Aujeszky Aladár Dr.: A rovarok és a fertőző betegségek — — —	65
Baudis Antal Dr.: Sphinx covolvuli — — —	194
Bordan István: Az Aporia crataegi mint gyümölcsrontó — — —	102
Bossányi József: Parnassius Apollo — — —	195
Branesik Károly Dr.: Coleoptera-torzok. 13 ábrával — — —	55
Ch. Chernel István: A rovarélet és madárellet viszonya — — —	67 93
Csiki Ernő: Bielz Ede Albert emlékezete. Arczképpel — — —	1
— A havasi cinczéről. 10 ábrával — — —	10
— A magyarországi Cleridák — — —	117
— Magyarország Endomyzoidái — — —	44
— Adatok Magyarország Orthoptera-faunájához — — —	1 5
— A magyarországi Crioceris-félék — — —	181
— A firkáló-bogárról. 2 ábrával — — —	2 3
— Európa bogarai — — —	4
Czekelius D. Dr.: Hosszú életű báb — — —	22
— A lepkék ellensége — — —	7
Dahlström Gyula: Variálós lepkék Eperjes vidékéről — — —	14 34
— Elterő lepkék — — —	104
— Adatok a magyar lepke-faunához — — —	114
— Eperjes környékének nappali lepkéi — — —	141 168
— Eperjes környékének zúgó lepkéi — — —	185
— A Jalek Magyarország lepke faunájához — — —	205
D. E.: A kagylók héjai és a rovarok — — —	107
— A Chrysis ignitáról — — —	166
— A kőrishogár tömeges fellépéséről — — —	186

Fényes Béla Dr.: Kaliforniai bogarász naplójából	—	—	81	137
Gruber Ede: Saturnia pyri	—	—	—	196
— Papilio Machaon	—	—	—	213
Hajóss József: Gázlámpában elhelyezett darázsfszszek	—	—	—	197
Hudák Ede Ágost: Gölniczbányai lepkék	—	—	—	213
Jablonowski József: A Cheimatobia brumatáról	—	—	—	164
Józsa János: Érdekes Carabus-torz. Ábrával	—	—	—	152
Kelecsényi Károly: Bogarászati útam Boszniába és Hercegovinába	62	76	—	—
Kertész Kálmán Dr.: Eustalomyis festiva	—	—	—	110
— Magyar Microlepidopterák	—	—	—	176
Krick Jenő: Az entomologia és az iskola	—	—	—	45
— Vidéki gyűjtemények sorsa	—	—	—	132
Mallás József: Erdély bogár faunájából	—	—	—	18
Merkl Ede: Nehány érdekes bogárról	—	—	—	85
Mocsáry Sándor: Magyarország Neuropterái	—	—	—	31
— A Hymenopterák gyűjtéséről	—	—	70	128
— A legnagyobb nappali pillangók	—	—	—	89
Nécesy István: Lepkészeti megfigyelések	—	—	4	130
— Bars megye nagylepkéi	—	—	25	59 79
Pungur Gyula: Magyarország Orthopterái	—	—	—	9
Szalay Imre: Az első bogár 1900-ban	—	—	—	44
Treudl Viktor: Régi budapesti lepkészekről	—	—	—	131
Uhl József: Vanessa Atalanta	—	—	—	194
Uhrýk Nándor Dr.: Butalis Mülleri	—	—	—	18
— Adatok Magyarország lepke-faunájához	—	—	—	37
— Újabb adatok Magyarország lepke-faunájához	—	—	—	188
Ulbrich Ede: Két Geometrának új fajtátozata	—	—	—	85
Weisszmantel Vilmos: Rózsaszínú Pieris brassicae	—	—	—	175
— Neptis aceris	—	—	—	193
— Smerinthus tremulae	—	—	—	196
— Pterogon Proserpina	—	—	—	212
Névtelen közlemények:				
Jablonowski József	—	—	—	17
A Coleopterák tápcsöve	—	—	—	17
A méhtenyésztes az Egyesült Államokban	—	—	—	18
Új légyfajról	—	—	—	19
Lódarázs párbaja	—	—	—	21
Öldöklő Mantis	—	—	—	21
Lycæna Bellargus hermaphroditája	—	—	—	21
A bogarak kiszínezése	—	—	—	21
Brazíliai kutató utazás	—	—	22	194
A Phylloxera Spanyolországban	—	—	—	22
A fűlbemászó hasznos-e?	—	—	—	22
A Magyar Birodalom Állatvilága	—	—	—	22
A hazai Tysanopterák	—	—	—	22
A lepke mint táplálék	—	—	—	39
A hangyák intelligenciájáról	—	—	—	39
Juhokát métélyező légy	—	—	—	41
Bogarak Biró Lajos újguineai gyűjtéséből	—	—	—	42
A magyarországi Apteryogeniák	—	—	—	42
A Berge-féle lepkékönnyv	—	—	—	43
Részeg rovarok	—	—	—	43
A bugaczi puszta mikrofaunája	—	—	—	44
Herélt hernyóktól lepkék	—	—	—	44
A Phylloxera irtása	—	—	—	66

Éjjeli lepkefogás új módja — — — — —	84
A japáni selyemtenyésztés — — — — —	86
Az alma-orrmányos irtása — — — — —	86
Biró Lajos 1898. és 1899-iki küldeményei — — — — —	87
Szerelmeskedő bogarak — — — — —	87
Gazdasági rovarászati congressusok — — — — —	88
Magyar entomologusok Keleten — — — — —	106
A vértetű irtása — — — — —	106
A selyemtenyésztés — — — — —	106
Poloska mint eledel — — — — —	106
A szőlőbetegségek — — — — —	107
Kártékony rovarok — — — — —	108
A rovarok élősdijeiről — — — — —	110
Kártékony rovarok behurczoltatása — — — — —	110
A rovarirtó szerek hatása — — — — —	129
A méh fullánkjának czélja — — — — —	130
A gyümölcsrontó Hyponomeuta malinella — — — — —	131
Új kövestült bogár — — — — —	131
„Sirius“-lámpa — — — — —	132
Magyar entomologusok külföldön — — — — —	132
Állattani szakosztály — — — — —	151
A „Természetrizai Füzetek“ — — — — —	152
A rovarok rendellenes párosodásáról — — — — —	153
A kárpit-moly — — — — —	153
Időjósító rovarok — — — — —	153
Egészséges selyempete — — — — —	154
Külföldi entomologusok hazánkban — — — — —	154
Két új paizstetű — — — — —	174
Rovarak az étlapon — — — — —	174
A levéldarázs irtása — — — — —	175
Nyilméreg — — — — —	175
A rovarok szívós életéről — — — — —	175
Lepkebábok összenövesztése — — — — —	192
A keresztes pókok mustrázatáról — — — — —	192
Apró bogarak gyűjtése — — — — —	193
Hazai rovargyűjtemények — — — — —	195
Hermaphrodita Hymenoptera — — — — —	195
Dr. Maczumura Sonen — — — — —	196
Dr. Staudinger Ottó † — — — — —	196
A japáni entomologiai irodalomról — — — — —	197
Az Állatok Világa — — — — —	198
Új szakfolyóirat — — — — —	211
A fekete pók — — — — —	213
Phosphoreskáló lepkék — — — — —	214
Az édesvízi atkákról — — — — —	214
Mik József † — — — — —	214

Index specierum.

Descriptiones novae.

Lepidoptera (ex Hungaria).

- Acronycta rumicis* L. *ab. obscura* Dahlström, pag. 114.
Bombyx catax L. *ab. pallida* Dahlström, pag. 16; *B. mimicola* Hb.
ab. pallida Dahlström, pag. 16. — *ab. lutea* Aigner (nom. nov.) pag. 171.
Cidaria ferrugata Cl. *ab. obscura* Dahlström, pag. 117; *C. truncata* Hfn.
ab. latefasciata Dahlström, pag. 117.
Hibernia defoliaria Cl. *ab. obscura* Dahlström, pag. 116.
Notodonta Tritophus F. *ab. alba* Dahlström, pag. 16.
Numeria pulveraria Dup. *ab. obscurior* Dahlström, pag. 35.
Therapis evonymaria Schiff. *ab. obscura* Dahlström, pag. 35, 116.
Zygaena achilleae Esp. *ab. confluens* Dahlström, pag. 15

Coleoptera (ex Hungaria).

- Carabus comptus* Dej. *var. Dieneri* Merkl, pag. 85 (Revue p. 8.)
Mycetina cruciata Schall. *var. Fussi* Csiki, pag. 150, fig. 3. (Revue p. 13.)
Necrobia rufipes De Geer *var. aeneipennis* Csiki, pag. 124. (Revue p. 12.)
Rosalia alpina L. *ab. Pici* Csiki, pag. 101, fig. 3 (Revue p. 9), *ab. Reitteri* Csiki, pag. 101, fig. 4. (Revue p. 9.), *ab. confluens* Csiki, pag. 102, fig. 6. (Revue p. 9.), *ab. transsylvanica* Csiki, pag. 102, fig. 10. (Revue p. 10).

Insecta.

a) Hymenoptera.

- Chrysis ignita* 166, *cyanea* 167.
Eriocampa adumbrata 175.
Formica sanguinea 39.
Polistes gallica 197.
Selandria adumbrata 129.
Vespa crabro 21.

b) Lepidoptera.

- Abraxas grossulariata*, *silvata*, *adustata* et *marginata* 80. *Acherontia Atropos* 14, 28, 51, 73, 97, 124, 133, 159, 177, 185, 190. *Acidalia trilineata*, *perochraria*, *dimidiata*, *virgularia*, *laevigaria*, *herbariata*, *bisetata*, *politata*, *rusticata* v. *vulpinaria*, *humiliata*, *inornata*, *deversaria*, *immorata*, *rubiginata*,

- marginipunctata*, *incanata*, *immutata*, *strigaria*, *umbellaria*, *strigillaria*, *emutaria* et *ornata* 79. *Bischoffaria* 34, *aversata* 34. 79, *graciliata* et *corrivallaria* 16. *Acontia lucida* et *luctuosa* 61. *Acronycta leporina*, *aceris*, *megacephala*, *psi* et *ligustri* 59, *anricoma* ab. *Peppi* 114, *rumicis* 59, ab. *obscura* 114, *euphorbiae* v. *montivaga* 206, *alni* et *strigosa* 203, *tridens* 59, 203, *Aedia funesta* 61, 131. *Aegocera tripartita* 134. *Ageronia feronia* 133, *Arethusa* 134. *Aglia tau* 105. *Agrophila trabealis* 61. *Agrotis fimbria*, *obscura*, *pronuba*, ab. *innuba*, *comes*, *C. nigrum xanthographa*, ab. *cohaesa*, *brunnea*, *pecta*, *simulans*, *lucipeta*, *putris*, *signifera* et *exclamationis* 59, *augur* 213, *strigula* 213, *occulta* 214, *fugax* 88, *conflua* 20, *obelisca*, ab. *ruris*, *ypsilon* et *praecox* 59, *segetum* 50, 108, 213, v. *pallida* 114, *hyperborea* et *transilvanica* 114, *tritici* 59, v. *transiens* 114, *vestigialis* ab. *albidior* 114. *Alucita cymatodactyla* 176. *Amblyptilia cosmiodactyla* 38. *Ammoconia caecimacula* 60, 209. *Amphipyra tragopogonis* 60, 88. *Livida* 60, *pyramidea* 60, *perflua* 16. *Anarta cordigera* 20. *Angerona prunaria* 80. *Anaitis plagiata* 81, v. *pallidata* 116. *Anisopteryx aescularia* 80. *Anthocharis cardamines* 27, 142, ab. *turritis* 142. *Apamea testacea* 60, 209. *Apatura Iris* 27, 168, ab. *Jole* 168, *Ilia* 27, 168, 195. ab. *Phryne* 168, ab. *Clytie* 27, 168, ab. *rubrescens* 168, 171, v. *dilutor* ab. *astasioides* 168. *Aporia crataegi* 26, 102, 142. *Aporophyla lutulenta* 26, 60, 208. *Arctia caja* 29, 133, *villica*, *Hebe* et *aulica* 29. *Argynnis Selene* 28, 105, 169. *Euphrosyne* et v. *Fingal*, *Pales* et v. *Arsilache* 169. *Dia* 28, 105, 169. *Ino* 169. *Latonia* 28, 169, ab. *valdensis* 169. *Aglaja* 28, 129, ab. *arvernensis* 169, 171. *Niobe* 28, 169, v. *Eris* 28, 169, v. *Pelopie* 169, 195. *Adippe* 28, 169, ab. *Cleodoxa* 28, 169, 195. *Paphia* 28, 169, ab. *Backei* 172, ab. *valesina* et ab. *nigricans* 172, *Pandora* 169, v. *Aemilia* 171. *Daphne* et *Hecate* 28. *Arsiloches alio-ovena* 26, 59. *Asphalia ridens* 30. *Asteroscoptes sphinx* 214. *Atemelia torquatella* 38.
- Batrachedra** *praeangusta* 38. *Bembecia hylaeiformis* 185. *Biston zonarius*, *hirtarius* et *stratarius* 80. *Boarmia gemmaria*, *repandata* et *lichenaria* 80, *selenaria* 35, 80, v. *dianaria* 35, *crepuscularia* 35, 80, ab. *defessaria* 50, *cinctaria* 80, ab. *consimilaria*, *consortaria*, ab. *consobrinaria* 116, *biunduraria* 116, 171. *Viertlii* 113, *roboraria* ab. *infascata* 207, *luridata* ab. *obscurior* 207. *Boletobia fuliginaria* 61. *Bombyx crataegi* v. *Ariae* 206, *castrensis* 30, *neustria* 30, ab. *unicolor*, *catax* 30, ab. *pallida* 16, 171, *rubi* 30, *rimicola* ab. *lutea* (*pallida*) 16, 171. *Quercus* 153, *mori* 66, 86, 106, 153, 154, *Bomolochia fontis* ab. *terricularis* 116. *Botys sanguinalis* v. *auroralis* 37. *Brotolomia meticulosa* 60. *Bryophila raptricula* 59, ab. *carbonis* 114. *algae* 59, ab. *mendacula* et ab. *calligrapha* 114, *fraudatrix* et *recepticula* 59, *muralis* 208. *Bryotropha cinerosella* 38. *Bupalus piniarius* 80, 153. *Butalis Mülleri* 18.
- Cabera** *pusaria* 80, 105, ab. *rotundaria* 35, 171, *exanthemata* 80. *Calamatropha paludella* 188. *Calligenia miniata* 29. *Callimorpha dominata* et *Hera* 29. *Calocampa solivaginis* 207, *exoleta* 5, 61. *Calophasia lunula* 61. *Calymnia affinis* 60. *Caradrina quadripunctata* 4, 60, v. *Menetriesi* 206, *selini* 206, *ambigua* 60, *arcuosa* 20. *Cariclea delphini* 61, *umbra* 61. *Carpocapsa pomonella* 87. *Carterocephalus Palaemon* 170. *Catocala fraxini* 61, v. *obscurior* 115, *elocata* 16, 61, *nupta* 16, 61, *sponsa* 61, ab. *rejecta* 16, 171, *electa* 61, *promissa* 17, *puerpera* 61, *paronymha* 17, 61. *Cerostoma chazariella* 38. *Chareas graminis* 59, ab. *tricuspis* 115. *Chariptera viridana* 209. *Cheimatobia brumata* 81, 164. *Cidaria dotata*, *fulvata*, *ocellata*, *bicolorata*, *variata*, *siterata*, *viridaria*, *fluctuata*, *fluviata*, *sociata* *luteata* et *truncata* 81, ab. *latefasciata* et *salicata* v. *rufocinctaria* 117, *montanata* 81, v. *fuscomarginata* 117, *ferragata* 36, 81, ab. *obscura*, *caesiata* ab. *annata* et *rubidata* v. *fumata* 117, *bilineata* 81, ab. *infuscata* 173, *comitata* 81, ab. *moldavinata* 172, *polygrammata* 81, *immanata* 20, 172, *lugdunaria* 20, *lugubrata* 36, ab. *obductata* 171, *tristata* 36, 81, *cyanata* ab. *flavomixta* 85, *vitalbata* v. *conspicua* 85, *hastata* v. *gothicata* 207, *unifasciata* 207. *Cilix glaucata* 30, 130. *Cleoceris viminalis* v. *obscura* 206. *Clidia geographica* 208. *Gloantha radiosa* 60, 210. *Cochlicthea crenulella* 30. *Cochylys cruentana* 37, *ambiguella* 107, *aurifasciana* 131, *flavidana* 188. *Coenonympha Oedippus* 170, *Iphis* 28, 170, *Hero* 170, *Arcania* 28, 170, v. *darwiniana* 170, v.

- Satyrium* 170, *Pamphilus* 28, 160, v. *Lyllus* 170, *Tiphon* 170. *Coleophora* *lixella* et *artemisiae* 38. *Colias* *Phicomone* 143, *Hyale* 27, 143, v. *Uhli* 171, ab. *flava*, ab. *sarepten-is* et *Chrysotheme* 143, *Myrmidone* 27, 143, ab. *alba* et ab. *pallida* 143, *Edusa* 27, 143, ab. *Helice* 143. *Cosmia* *contusa* 206. *Cossus* *cossus* 5, 30. *Crateronyx* *dumi* 30. *Crocallis* *tusciaria* 20. *Cucullia* *verbasci* et *scrophulariae* 61, *umbratica* 8, 61, *lactucae*, *chamomillae* et *tanacetii* 61, *celsiae* 113.
- Dasychira* *fascelina* et *putipunda* 30, ab. *concolor* 114, *abietis* 20. *Deilephila* *galii* 185, *euphorbiae* 14, 23, ab. *rubescens* 185, 205, *livornica* 185, *elpenor* 28, 185, *porcellus* 28, 185, *nerii* 28, 185, 205, *Demas* *coryli* 59. *Depressaria* *propinqua* et *rotundella* 188. *Dianthoecia* *capsincola* 20, 60, *cucubali* 60. *Diastictis* *artesianin* 200 80. *Dicycla* *oo* 60. *Diloba* *caeruleocephala* 6, 59. *Dionychopus* *niveus* 133. *Doryphora* *lucidella* 38. *Dryobota* *monochroma*, v. *suberis* 115. *Dypterygia* *scabriuscula* 60. *Dyschorista* *fissipuncta* 60.
- Earias* *clorana* 23. *Eilicrinia* *cordiaria* et v. *Roeslerstammaria* 80. *Elachista* *lugdunensis* 38. *Ematurgia* *atomaria* 80, v. *orientaria* 173. *Emydia* *striata* 29. *Endagria* *ulula* 21, 30. *Epichnopteryx* *plumella* 172, *Sapho* 30. *Epinephele* *Lycaon* 23, 170. *Janira* 28, 153, 170, v. *Hispulla*, ab. *semialba* et *Tithonus* 170, *hyperanthus* 23, 153. *Epione* *paraellaria* 80. *Erastria* *uncula*, *pusilla*, *deceptoria* et *fasciana* 61. *Erebia* *Epiphron* et v. *Cassiope* 169, *Medusa* 28, 169, v. *Psodea* et v. *hippomedusa* 169, v. *subalpina* 114, 169, ab. *Procopiani*, *Oeme* v. *spodia* et *Lappona* 169, *aethiops* 28, 169, v. *leucotaenia* 169, *Ligea* 28, 169, v. *Adyte* 169, *Euryale*, ab. *ocellaris*, v. *Philomela* et v. *euryaloides* 169. *Eubolia* *arenacearia* et v. *flavidaria* 80. *Euchelia* *jacobaeae* 29. *Euclidia* *mi*, *glyphica* et *triquetra* 61. *Eucosmia* *undulata* 81. *Eugonia* *quercinaria* ab. *equestraria* 207, *autumnaria* et *alniaria* 80. *Eupithecia* *oblongota*, *insigniata*, *subnotata*, *rectangularata*, *vulgata* et *absinthiata* 81, *conterminata* 26, 81, *pumilata* 81, *glaucomictata* 26, 81, *scabiosata* ab. *orphnata* 113, *expallidata* 207, *scabiosata* ab. *aequestrigata* 117, *nanata* ab. *obscurata* 117, *satyrata* 31, ab. *subatrata*, *distinctaria*, *silinata* et *abbreviata* 117, *denotata* 20, *tresignaria* 20, 207, *pygmeata* 20, 173, *denticulata* 20, *virgaureata* 207, *Eurymene* *dolabraria* 80
- Fumea* *nitidella* 30, *comitella* 20, *nudella* v. *suriens* 114.
- Gelechia* *Pribitzeri* 176, *nigra* 38. *Gnophos* *furvata* 80, *ambiguata* v. *vepre-taria*, *pullata* v. *confertata*, ab. *implectinata*, *gluncinaria* et v. *plumbeari-* 116. *Gnophria* *qua* fra 29. *Gortyna* *ochracea* 60, 210. *Grammesia* *trigramma* mica 60. *Grapholitha* *carduana*, *aemulana*, *tetragramma*, *decolorana*, *incana*, *aurana* et *aurantiana* 37, *exquisitana* et *Krausiana* 176, *Strobilella* 188.
- Hadena* *ochroleuca* 30, 203, *lythoxylea*, *sordida*, *basilinea*, *didyma*, *strigilis* et *bicoloria* 60, *adusta* v. *pavida* 115, *monoglypha* 60, v. *obscura* 115, *porphyrea* et *rurea* 210. *Harpyia* *bifida* 30, *vinula* 22, 30. *Helia* *calvaria* 61. *Heliothis* *dipsaceus* 61. *Hepialus* *humuli* v. *hethlandica* 206, *sylvinus* 29. *Herminia* *tentacularia* 17, 62, *derivalis* 62, *modestalis* 207. *Hesperia* *Thaumas*, *lineola*, *Actaeon*, *Sylvanus* et *Comma* 28, 173, ab. *Catena* 170, *Heterogenea* *limacodes* 30. *Hibernia* *defoliaria* 164, ab. *obscura* 115, *marginaria* 80, 153, *bajaria* 80, *leucophaearia* ab. *marmorinaria* 207. *Himera* *pennaria* 35. *Hydroecia* *nictitans* v. *lugens* 207, *micaea* 26, 65, *leucographa* 210. *Hypophila* *prasinana* 133, 213. *Hypena* *rostralis*, *proboscidalis* et *obesalis* 62. *Hyponomeuta* *diffuellus* 188. *malinella* 131. *Hypoplectis* *a* *dispersaria* et ab. *sylvanaria* 35, 171.
- Ino* *budensis* 20, *pruni* 29, 186, *chloros* 186, *globulariae* 29, 186, *statices* 29, 183, v. *Mannii* et v. *Heidenreichii* 186, v. *crassicornis* 186, 206, *Geryon* 20.
- Jodis* *putata* et *lactearia* 79.
- Laelia* *coenosa* 20. *Laria* *l-nigram* 30. *Lasiocampa* *potatoria* et *pruni* 30, *quercifolia* 30, 123, *populifolia* 30, ab. *aestiva* 206, *pini* 30, ab. *brunnea* 213. *Lecithocera* *Briantiella* 176. *Leucania* *lythargyria* v. *Argyritis* 206, *impura* 60, *pallens*, *vitellina*, *l-album* et *albipuncta* 60, *Leucoma* *salicis* 30, 130. *Leucophasia* *sinapis* 27, 143, v. *lathyri*, v. *sartha*, v. *diniensis*

- et ab. *erysimi* 143. *Limenitis populi* 27, 168, ab. *tremulae* et *sybilla* 168, ab. *nigrina* 195. *Lithocolletis geniculella* 199. *Lithosia muscerda*, *complana* et *lutarella* 29, *pallifrons* 26, 29. *Lithostege griseata* 80, v. *duplicaria* 173. *Lobophora appensata* 116. *Luperina virens* 26, 60, 180, v. *immaculata* 26, 60, 130, 209, *Zollikoferi* 115, 209. *Lycæna baetica* 143, *Argiades* 27, 143, ab. *Polysparchon*, ab. *Coretas*, v. *decolor* et ab. *decolorata* 143, *Aegon* 27, 143, *Argus* 27, 104, 143, v. *argulus* 104, ab. *Argyrognomon* 27, 143, *optilète* 143, *Orion* 27, 143, ab. *nigra* 143, *Baton* 27, 143, *Ast-rarache* 143, 213, ab. *allous* et v. *aestiva* 143, *Icarus* 104, 130, 143, ab. *Larinus*, ab. *caerulea*, v. *glauca*, *Eumedon*, v. *Fylgia* et ab. *Speyeri* 143, *Bellargus* 21, 27, 143. *Corydon* 27, 143, 213, *Hylas* 143, *Damon* 27, 143, *Meleager* 27, 104, 143, 213, *Amanda* 27, 143, *Admetus* 27, 144, *Argiolus* 27, 143, ab. *parvipuncta* 144, *Sebrus*, *minima* et ab. *simplex* 144, *semiargus* 27, 144, ab. *caeca* 144, *cyllarus* 27, 144, *Jolas* et *Alcon* 144, ab. *alconides* 144, 171, *Euphemus* 144, *Arion* 27, 144, v. *obscura* 144, ab. *uncicolor* 144, 171 *Arcas* 144, *Lythria purpuraria* 80.
- Macaria notata* 80, ab. *luteolaria* 116, *alternaria* 80. *Macroglossa stellatarum* 29, 185, 213, *bombylifformis* 185, *fuciformis* 29, 105. *Mamestra nebulosa*, *brassicæ*, *albicolon*, *oleraceæ*, *genistæ*, *trifolii*, *chrysozona* et *serena* 60, v. *obscura* 115, *dissimilis* 60, v. *varians* 206, *dentina* 60, v. *Latenai* 206, *peregri-na* 20, *implexa* 172, *Leineri* 208, *oleraceæ* et *tincta* 60, *Mania maura* 60, 210 *Melanargia Galatea* 28, 169, ab. *leucomelas* et v. *pro-ida* 169. *Melitæa aurinia* 168, *cinxia* 27, 168, *Phœbe* 28, 163, v. *parva* 113, v. *nana* 168, *Trivia* 28, 168, v. *nana* 168, *didyma* 28, 169, v. *alpina* 168, v. *graeca* 171, *dictynna* 169, *Athalia* 28, 105, 169, ab. *Corythalia*, ab. *Aphaea* et ab. *navarina* 169, v. *mehadiensis* 113, v. *berisalensis* et v. *Samonia* 169, *Au-relia* 28, 169. *Britomartis* 169, v. *rhaetica* 167, 171. *Parthenie* 20, 169. *Metoponia flava* 26, 61. *Metrocompa margaritaria* 80. *Micropteryx Spar-mannella* 189. *Minoa murinata* 80. *Miselia bimaculosa* 3, 60. *Moma Orion* 213.
- Naclia ancilla* 29, 186, *punctata* 186. *Nemeobius lucina* 27, 155, 168. *Nemoe-philæ russula* 29. *Nemoria porrinata*, *pulmentaria* et *strigata* 79. *Nemotois aurellis* 176. *Nephoteryx tristis* 37. *Neptis Lucilla* 27, 163, *aceris* 168, 193. *Neuronie popularis* et *cespitis* 59, ab. *grisea* 172. *Nisoniades Tages* 28, 170. *Nola cucullatella* et *cicatricalis* 29, *crisatula* 26, 29. *Nonagria geminipuncta* 210, ab. *guttaas* 115, *neurica* 210, *Notodonta tremula* et *chaonia* 30, *Tritophus* 171, ab. *alba* 16. *Numeria pulveraria* ab. *obscurior* 35, 171.
- Ocneria dispar* 30, 44, 153. *Orgyia ericæ* 20, *antiqua* 30. *Orrhodia veronicæ* et *rubiginea* 61, *vaccini* 153, ab. *spadicea* 16. *Ortholitha plumbaria*, *limi-tata* et *bipunctaria* 80, ab. *Gachtaria* 116, *peribolata* 172. *Orthosia pista-cina* v. *Serina* 206, *circellaris* 61.
- Panolis piniperda* 68. *Papilio Podalirius* 26, 142, ab. *Zanclæus* et v. *undecim-lineatas* 142. *Machaon* 23, 142, 213, *Priamus* 89. *P-rarge Ma-re* 28, 169, v. *Adrasta* et *Hiera* 169, *Megaera* 28, 169, *Egeria* 169, v. *egerides* 28, 160, *Achine* 169. *Parasia carlinella* 38. *Parnassius Apollo* 26, 133, 142, 195, ab. *Pseudo-Nomion*, et ab. *novaræ* 171, *Charltonius* et v. *princeps* 153, *Mnemosyne*, 26, 142, *nubilosus* 172, v. *Hartmanni* 172, ab. *melaina* 172. *Pellonia vibicaria* 79, ab. *roseata* 131. *Pempelia adelphella* 37. *Pent-phora morio* 30. *Pericallia syringaria* 80. *Phalera bucephala* 30. *Phasi-ane clathrata* 80, ab. *nocturnata* 173, *glarearia* 80. *Phigalia pedaria* 80, ab. *extinctaria* 207, *Phorodesma pustulata* et *smaragdaria* 79, v. *prasinaria* 116. *Phoxopteryx tineana* et *biarcuana* 38. *Pieris brassicæ* 27, 172, 153, 175, *rapæ* 27, 142, v. *immaculata* 172, v. *novangliæ* 173, v. *minor* 213, *napi* 27, 142, ab. *bryoniae* et v. *napææ* 142, *Daplidice* 27, 142, v. *Belli-dice* 142. *Pechypogon barbalis* 62. *Pleretes matronula* 133. *Plusia moneta* 213, *triplasia*, *tripartita*, *consona*, *chrysitis*, *festucae*, *gutta* et *gamma* 61. *Polia polymita* et *chi* 60. *Polyommatus virgaureæ* 27, 143, v. *Miegii* 143, *Thersamon*, v. *rutilus* et *Hippothoe* 27, 143, ab. *confluens*, ab. *Eurybia*, *Aleiphron* et v. *Gordius* 143, *Dorilis* 27, 143, v. *subalpina* 143, *Phlaeas* 27, 143, v. *Eleus* et ab. *Schmidtii* 143, v. *caeruleopunctata* 130, *Am-*

- phidamas 148 Polyphaenis sericata 209. Porthesia chrysoorrhoea 30, similis 16. Prothymia viridaria 61, ab modesta 173. Pseudophia lunaris 61. Pseudoterpna pruinata 79. Psilura monacha 30. Psodos alticularia 207. Psyche Ecksteini et Zelleri 131, unicolor 5, 30, villosella 30, viciella 5, 30, plumifera et hirsutella 30, viadrina et v. stettinensis 15, 171. Pterogon Proserpina 185. Pterostoma palpina 30. Pygaera anastomosis 30, 213, curtula 30, 223, anachoreta 30, Timon 16. Rhyparia melanaria 20. Rhodocera rhamnii 27, 143. Rivula sericealis 62. Rumia luteolata 80.
- Sarrothripa undulana 29, v. russiana 114. Saturnia pyri 30, 134, 196, ab. Abafii 172, spini et pavonia 30. Satyrus Hermione 28, 169. Alcyone 169, Circe, Briseis et Semele 28, 169, Dryas et Statilinus 169. Arethusa 28, Hyperanthus et ab. Arete 169, ab. caeca 114, 169. Sciaipteron tabaniforme 29, 185. Scoliopteryx libatrix 1. Scopelosoma satellitia 61. Scoria lineata 80. Scotosia vetulata et rhamnata 81. Selenia lunaria et v. delunaria 80, ab. sublunaria 116, Sesia cephitormis 29 130. sphegiformis 185, myopiiformis 29, 185, culiciformis 185, ab. tynnidiformis 114, 185, formiciformis 185, ichneumoniformis 29, 185, v. megillaeformis 185, empiformis 29, 185, astatiformis 2, 185, muscaeformis 185, stelidiformis 40. Setina irrorella 29, ab. signata 114, ab. Freyeri 206, roscide 29, mesomella 29, Kuhlweini ab. lutescens 172. Simyra nervosa 59, 207. Smerinthus populi 15, 28, 180, 185, tiliae 28, 1-5, ab. brunnea et ab. ulmi 185, quercus 28, 185, ocellata 15, 28, 185, ab. hybridus 185, 205, tremulae 196, atlantica 189. Sphinx ligustri 28, 133, 180, 185, ab. spiracae 1-5, convulvali 28, 185, 194, pinastrii 14, 28, 185, Spilosoma fuliginosa, luctifera, mendica, lubricipeda, menthastrii et urticae 29, placida 62. Spilothyrus alceae 28, 170, althaeae 170. Stauropus fagi 30. Synopsis sociaria 80. Syntomis Phegea 29, 186, ab. Phegeus 186. Syrichthus carthausii, alveus, v. fritillum et serratulae 28, 170, v. caecus et malvae 170, ab. Taras 170, 213. Orbifer 28, 170, Sao et ab. Eucrate 170.
- Taenioecampa stabilis 60 v. grisea, gracilis v. pallidior 115, incerta 60, v. pallida 115, munda 60, miniosa et pulverulenta 60. Tapinostola muscolosa 26, 60, 210. Teras contaminana v. dimidiana 188. Thais Polylexena 26, 142. Thaleria fimbrialis 79. Thalpochares purpurina 131. Thecla betulae 27, 143, ab. spinosae 193. spini 143, 213, ab. Lynceus et v. major 143, w-album et ilicis 27, 143, ab. cerri 143, acaciae, pruni et quercus 27, 143, ab. bellus 143, rubi 27, 143. Thecophora fovea 133, 208. Therapis evonymaria ab. obscura 35, 116, 171, Thyatira batis 50. Thyris fenestrella 185. Timandra amata 79. Tinea semifulvella 188. Tortrix viridana et heberana 153, pilleriana 108. Toxocampa craccae 61. Trachea atriplicis 16, 60. Trichophaga tapetzella 1-3. Triphosa dubitata 81. Trochilium apifforme 29, 185, crabroniforme 185, 205. Troides Elisabethae-Reginae 90 oblongomaculatus v. papuensis ab. Biró et Goliath 91.
- Uropus ulmi 30.
- Valeria oleagina 6, 204. Vanessa Levana et v. prosae 27, 168, ab. porima 168, c-album et polychloros 27, 168, ab. pyromelas 168, xanthomelas 168, ab. chelys 171, L-album 168, Antiopa 27, 168, ab. Artemis 168, Jo 27, 168, 192, ab. ioides et ab. Sardoia 168, urticae 27, 168, ab. exoculata 168, 171, Atalanta 27, 168, 194, cardui 27, 168, ab. Elymi 173. Venilia macularia 8. Xanthia sulphurago et gilvago 61, fulvago et aurago ab. unicolor 206, Xylina socia et ornithopus 61. Xylomiges conspicularis ab. melaleuca 61.
- Zanclognatha tarsiplumalis et grisealis 61. Zelleralis 115, tenuialis et stramentacealis 172. Zeuzera pirina 30, 130. Zonosoma annulata, porata et punctaria 79, pendularia 34, pupillaria ab. badiaria 116. Zygaena pilosellae 29, 186, v. polygalae, ab. interrupta, ab. Pluto et v. nubigena 186, ab. diaphana 114, 186 brizae 29, 186, scabiosae 1-6, achillae 29, 186 v. bellis 186, ab. viciae 15, 186, ab. confluens 171, 186, meliloti 186, v. Stentzii 15, 186, trifolii, ab. confluens et ab. orobi 186, lonicerae et filipendulae 29, 186, ab. cytisi 186, ab. Mannii 114, 186, angelicae 29, 186, transalpina, Ephialtes et ab. Medusa 186, ab. coronillae 29, 186, ab. trigonillae 15, 29, 186, ab. Aeacus 1-6, 195, v. peucedani, ab. athamanthae et Fau-ta 186, carmolica 29, 186, v. diniensis et ab. hedyari 186, v. Horváthi et Vellayi 172.

c) **Diptera.**

Aulacocephala Braueri 19. *Culex pipiens* 65.
Eustalomyia festiva 110. *Lucilia sericata* 41.
Phytalmia cervicornis 20. *Sarcophila Wohlfarthi* 42.
Tachina glabrata 68.

d) **Coleoptera.**

Achenium ephippium 13. *Acupalpus elegans* 13. *Adimonia circumdata* et *v. sela dica* 14. *Adonia v. ustula* 14. *Adoxus obscurus, villosulus, vitis, v. epilobii* et *v. Weisei* 203. *Aegosoma scabricorne* 14. *Agriotes lineatus* 108. *Alaudes singularis* 139. *Aleochara erythroptera* et *Milleri* 13. *Alexia tatraica* 144. *Allonyx quadrimaculatus* 122. *Allophus Kaufmanni* 14. *Amara rufipes* 13. *Anaspis pulicaria* 18. *Anchomma costatum* 139. *Anepsis delicatulus* 140. *Anisoptia segetum* 21. *Anomala v. cyanicollis* 13, *aenea* 108. *Anthaxia aurulenta* 13. *Hackeri* 132. *Anthonomus pomorum pyri* 86. *Antisphodrus aeacus* 18. *Apholeuonus nudus* 64. *Apion sulcifrons* 14. *Apoderus coryli* 153. *Atheta liturata* 13. *Athous undulatus* et *bifasciatus* 64, *niger* 153.

Bathyscia dorotkana et *narentina* 78. *Beccaria Wallacei* et *papuensis* 42. *Bembidium hypocrita* 78. *Bryaxis Helferi* 13. *Bruchus tristicula* 14.

Caenocara Ganglbaueri 43. *Calathus bosnicus* 76. *Calcooides v. pulchella* 14. *Callidium violaceum* 154. *Calochthebius Steinbühleri* 88. *Calosoma Maderae* 57, *inquisitor* 175. *Carabus Ulrichii* et *granulatus* 56, *Scheidleri v. virens* et *cancellatus* 57, *montivagus* et *v. blandus* 13, *caelatus* et *v. serajevoensis* 62, *v. rugosus, croaticus v. bosnicus* et *Pareyssi v. Gattereri* 63, *comptus* et *v. Dieneri* 85, *Neumayeri* et *dalmatinus* 77, *obsoletus* 151, *Hampei* 152, *auronitens* et *glabratus* 154. *Cardiophorus nigerrimus* 13. *Cerambyx Scopoli* 44, 58, *miles* 14. *Cetonia angustata* et *v. Diocletiana* 77. *Chlaenius azureus* 77, *terminatus* 78. *Chrysomela cacaliae* 153. *Cicindela campestris* et *ab. funebris* 85, *chiloleuca* 12. *Cionus pulverosus* 14. *Clemmys troglodytes* 143. *Clerus mutillarius* 122. *Cremeriplata sericea* 139. *Coccinella bipunctata* 153. *Coelambus enneagrammus* 13. *Conibius parallelus* 140. *Corynetes coeruleus* 123. *Craniotus pubesens* 139. *Crioceris lili, meridigera v. rufipes, asparagi, 12-punctata v. dodecastigma, 14-punctata, paracenthensis* et *5-punctata* 184, *v. thoracica* 182, 184. *Cryptocephalus, v. Pilleri, elongatus* et *frenatus v. callifer* 14. *Cryptoglossa verrucosa* 140. *Cryptophagus scanicus v. hirtulus* 13. *Cryptorhynchus lapathi* 188. *Cychnus semigranosus* 76 *v. balcanicus* 64. *Cymbiodita marginella* 13. *Cynegetis v. palustis* 14.

Dacoderus striaticeps 140. *Danacaea marginata* 13, *incana* 79. *Dapsa denticollis v. nigricollis, trimaculata* 149. *Daptus pictus* 3 *v. Kominecki* 13. *Dasytes dalmatinus* 77. *Moreli* 43. *Dasytiscus Ragusae* 43. *Delops albofasciata* 120. *Dermestes atomarius* 13. *Diamphida locusta* 175. *Diloboderus Abdeus* 58. *Dima elaterioides* 64. *Donacia simplex* 153. *Dorcadion tulvum* 58. *Dryadites borneensis* 42. *Dynastes Hercules* 58. *Dyctioptera sanguinea* 153. *Dyschirius intermedius* 78.

Eccoptogaster intricatus 108. *Elater sinuatus* 13. *Elaterioides dermestoides* 154. *Encymon Erimae* 42. *Endomychus coccineus, v. Biehli, thoracicus* 151. *Euoplium serraticorne* 123. *Eumolpus vitis* 108. *Exilia timida* 78. *Geotrupes Brancsiki* 76. *Gonocerus venator* 59. *Gymnetron v. plagiellum, antirrhini* 14. *Gyrinus hungaricus* 13.

Halyzia 14-punctata 14. *Haploscelis nitidus, madegassus* et *nossibéanus* 42. *Helophorus granularis* 13. *Helops picipes* 13. *Hesperophanes cinereus* et *griseus* 78. *Homaloplia marginata* 13. *Hoploderes spinipennis* 57. *Hydraena perpaupula* 62. *Hylaja rubicollis* 150. *Hypera simplex* 153. *Laemos-*

- tenus bosnicus 64. Laena ferruginea 77. Lagarus submetallicus 13. Lampyris noctiluca 153. Larinus latus 77. Lasioderma corsicum, impunctatum, costulatum, Mulsanti, melanocephalum 43. Lathrobium furcatum 13. Leistus parvicollis 64. Lema cyanella, melanopus tristis, Lichenis et Erichsoni 182. v. Lipperti et septentrionis 182, 183. Leptusa Hopffgarteni 78. Liesthes seminigra 148. Lixus ferrulaginus 78. Luciola lusitana 153. Ludius castaneus 13. Luperus saxonicus 14. Lycoperdina bovisae 149, banatica, succincta, v. disca, crassicornis 150. Lytta vesicatoria 186.
- Macrotoma servilis 58. Magdalis duplicata 128. Mastigus dalmatinas 62. Megadontus azureus et v. cordiscus 62. Melasis buprestoides 63. Melolontha vulgaris et hippocastani 153. Miarus scutellaris 14. Molops alpestris 63 bosnicus. curtala, obtusangulus et ab. rubripes 64. Mononychus salviae 14. Mordella fasciata v. coronata 13. Mordellistena brevicauda 13. Morimus Ganglbaueri 78. Mourloniella solenhofensis 131. Mycetaea hirta 148. Mycetina cruciata 144, 150, v. calabra 150, v. Fussi 144, 150, v. balcanica et montana 42. Mychophilus minutus 147.
- Nebria Germari 78. Necrobia ruficollis, violacea, Konowi, rufipes et pilifera 123. Nosoderma diabolicum, plicatum et porcatum 140. Notiophilus substriatus.
- Ocalea brevicornis 78. Ochina ferruginea 43. Olisthopus glabricollis 78. Omophilus dilatatus v. longicornis 13. Omphreus morio et v. Beckianus 63, 64. Opetiopalpus scutellaris 124. Opilo taeniatus, pallidus, domesticus et mollis 121. Oreina variabilis 63. Orthopleura sanguinicollis 123. Otiorynchus v. viridilimbatus 76, rhamni, gylipus, vastus, imitator, v. pronjus et Blanchardi 73, bosnicus et multicostratus 63, ligustici 108. Oxymirus cursor 154.
- Pentodon diota 77. Philonthus nitidulus 13. Philydrus maritimus 13. Phyllobius aurifer 13. Phylethus bifasciatus 140. Phyltatosus Leayi 58. Phymatodes Kollari 78. glabratus 85. Phytoecia caerulescens 77. Pissodes harcyniae, validirostris et notatus 108. Platydema violacea 63. Platynus scrobiculatus et antennarius 63, lugens 13, glacialis 78. Pleganophorus bispinosus 144, 149. Podonta dalmatina 77. Polyphylla fullo 134. Prionochthebius adriaticus 88. Procerus gigas 71. Pterostichus fasciatopunctatus, Meisteri et Brucki 63 v. carniolicus 76. Reiseri 78, cophosioides et Etelkae 13. Purpuricenens hungaricus, budensis v. cinctus et v. globulicollis 77.
- Rhagonycha melanura 153. Rhagoiera tuberculata 140. Rhagium inquisitor et mordax 154. Rhinoncus scapularis 14. Rhopalopus insubricus et femoratus 78, Rhynchites ruri et conicus 87, betuleti 108. Rosalia alpina 58, 100, ab. prolongata, ab. Pici, ab. Reitteri, ab. multinaculata 100, ab. confluens, ab. parvototata, ab. oblitterata, ab. geminata, ab. transsylvanica, ab. Croissandeaui, ab. Kautzi, ab. bifasciata, ab. interrupta et ab. connexa 101.
- Saula Biró 42. Semanotus ruscicus 85. Sitaris maralis 13. Stenobius lineatus 129. Sphaerodrus testaceus 13. Sphaerosoma globosum 146, v. glabrum 146. Seidlitzii 144, 146, v. taticum 143, punctatum 144, 147, carpaticum, pilosum, piliferum et Reitteri 147. Stenopterus flavicornis 78. Stenotarsus Biró 42. Strophosomus coryli 153. Symbiotus gibberosus et armatus 143. Synoxylon geminatum 43.
- Tachys scutellaris 13. Tarsostenus univittatus 121. Telephorus melanurus 153. Tetroplitis luridum 154. Thanasimus rufipes et formicarius 122. Theca Championi, conicicollis et striatula 43. Tharops nigriceps 63. Tillus pallidipennis, elongatus et unifasciatus 120. Timarcha corinthia 78. Tribolium madens 13. Trichodes favarius 122, apiarius et irkutensis 123. Tropiphorus ochraceosignatus 63. Trycherus elegans 42.
- Usechus lacerta 140.
- Xylopertha Heydeni 43. Xylosteus Spinolae 18.
- Zeugophora flavicollis, v. australis, scutellaris et subspinosa 182.

e) Hemiptera

- Aspidiotus ostraeformis* 130.
Chrysomphalus ficus et *minor* 74. *Coriza mercenaria* 107.
Dactylopius vitis 108.
Lecanium vini 108.
Notonecta americana 107.
Pterochlorus longipes 151. *Phylloxera grecus* 13), *vastatrix* 22, 66. *Phytoptes vitis* 108.
Schizoneura lanigera 106.
Tetranichus tilarius 108.

f) Orthoptera et Dermaptera.

- Acridium aegyptium* 157. *Acrometopa macropoda* 158. *Ameles decolor* 156.
Anechura bipunctata 156. *Anisolabis maritima* 156. *Anterastes Raymondi* 158. *Arachnocephalus vestitus* 159. *Aphlebia brevipennis*, *marginata*, *maculata* 156, var. *Sshäfferi* 11.
Bacillus Rossii 156, *Redtenbacheri* 157. *Barbitistes constrictus* 11, 158, *Ocskayi* 11, *Yersini* 158. *Blatta germanica* 156.
Caloptenus itaiicus v. *marginellus* et v. *ictericus* 157. *Chelidura acanthopygia* 156. *Conocephalus nitidulus* et v. *obscurus* 158. *Cuculigera hystrix* 157. *Cyrtaspis scutata* 158.
Decticus albifrons 159.
Ectobia albicincta 156. *Empusa fasciata* 156. *Epacromia strepens* 157. *Ephippigera vitium*, *limbata*, v. *minor*, v. *major* et *sphacophila* 159.
Forficula auricularia 11, 22, 156, f. *macrolabia* 156, f. *pubescens* 156.
Galganea morio 156. *Gomphocerus maculatus* 157. *Gryllomorpha dalmatina* 159. *Gryllus burdigalensis* 159.
Hierodula bipapilla 21.
Isopha modesta 11, 159, *costata*, *speciosa* et *brevipennis* 11.
Labidura riparia 155. *Leptophyes Bösci* 11, *discoidalis* 11, 159, *aticauda* 158. *Loboptera decipiens* 156. *Locusta cantans* 158.
Mantis religiosa 156, ab. *flava* et ab. *brunnea* 156. *Mogoplistes brunneus* 159. *Nemobius Heydeni* 159.
Oedaleus nigrofasciatus 157.
Pachytrachelus frater 155, *gracilis* 11. *Pachytylus migratorius* et *danicus* 157. *Paracaloptenus Brunneri* 157. *Paracinema tricolor* 157. *Paratettix meridionalis* Rbr. 157. *Periplaneta americana* 156. *Pezotettix alpinus* et *Salamandra* 157, *Schmidti* 11. *Phanoptera quadripunctata* 158. *Platycleis affinis* 158, *amplipennis* 155, 158, *Domogledi* 11, *Kraussi* 158, *marmorata* 155, 158, *montana* 11, *Roeseli* 158, *sepium* 158, *stricta* 158, *tesselata* 158, *vittata* 11. *Precilimon affinis* 11. *Schnidti* 11. *Brunneri* 11. *Fussi* 11, *elegans* 11, 158, *thoracicus* 11, 158, *intermedia* 11, *ornatus* 158.
Rhacocleis discrepans 158.
Saga serrata 158. *Schistocerca peregrina* 157. *Sphingonotus coeruleus* 157. *Stenobothrus apicarius* 157, *crassipes* 11, *elegans* 157, v. *istrianus* 157, *miniatus* 157, *morio* 157, *nigrogeniculatus* 157, *nigromaculatus* 157, *petraeus* 157, *pullus* 10, *vagans* 157. *Stethophyma brevipenne* 157.
Tettix Kraussi et *depressa* 157. *Thamnotrizon apterus* 158, *dalmaticus* 158, *femoratus* 158, *Frivaldszkyi* 11, *litoralis* 11, 158, *transylvanicus* 11. *Troglophilus cavicola* et *neglectus* 159. *Tryxalis nasuta* 157. *Tylopsis liliifolia* et v. *gracilis* 158.
Xiphidium dorsale 158, *hastatum* 11.

g) **Neuroptera et Pseudo-Neuroptera.**

Aeschna borealis 33.
Cordulegaster annulatus 33.
Bedyurus venosus 34. *Epithea arctica* 33, *alpestris* 33.
Leucorrhinia rubicunda 33, *albifrons* 33, *caudalis* 28.
Oligoneura rhenana 34, *pallida* 34.
Palingenia longicauda 34.

h) **Thysanoptera**

Anisosphaera problematica 43.
Lepisma myrmecophila 43, *anguliseta* 43.
Seira pallidipes 43. *Smynturus maculatus* 45.
Thrips frumentaria 22.

Crustacea.

Limnocythere hungarica 44.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedő, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Hováth

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Rökk-Sz.-Gasse 32.

1900. Dez

VII. Band

Heft 10.

S. 199. **L. v. Aigner-Abafi: Unsere alpinen Lepidopteren.** Davon ausgehend, dass die Alpenfalter auf allen Hochgebirgen der palaearktischen Zone vorkommen, bedauert Verfasser, dass das Höhenvorkommen der Falter Ungarns noch nicht beobachtet ist und lenkt hierauf die Aufmerksamkeit der Sammler.

S. 203. **E. Csiki: Über den Reben-Falkäfer.** Nach Weise hat für den Namen *Adoxus vitis* die Bezeichnung *A. villosulus* Schrnk. einzutreten, ausser welchem auch *var. Weisei* Heyd., sowie *Adoxus obscurus* Linn. und *var. epilobii* Weise in Ungarn vorkommen. *A. villosulus* lebt vorzüglich an *Epilobium angustifolium*, wird aber auch der Weincultur oft sehr schädlich. Allein trotzdem derselbe schon früher in Südfrankreich als Rebenschädling bekannt war, wurde seine Biologie erst in Ungarn durch Dr. G. Horváth (1892) geboten, der constatirte, dass der Käfer die Rebenblätter minirt, die Trauben aber seltener angreift, während die Larve in den Wurzeln Gänge anlegt, wodurch die Rebe früher oder später zu Grunde gerichtet wird. Zur Bekämpfung des Käfers wird das Ablesen derselben, event. mit Hilfe von Geflügel, gegen die Larven aber das Verfahren mit Kohlen sulphid angewendet. Verfasser giebt eine Beschreibung der zwei Arten mit ihren beiden Varietäten.

S. 205. **J. Dahlström: Beitrag zur Lepidopteren-Fauna Ungarns.** Nach langjährigem Sammeln giebt Verfasser ein Verzeichniss derjenigen Formen, welche er für Ungarn neu constatirte, u. z.: *Deilephila euphorbiae var. rubrescens*, *Smerinthus hibr. hybridus*, *Trochilium crabroniformis*, *Ino s. vices v. crassicornis*, *Setina irrorella ab. Freyeri*, *Hepialus humulorum hethlandica*, *Bombyx crataegi v. Ariae*, *Lasiocampa populifoli v. aestiva*, *Acronycta euphorbiae v. montivaga*, *Mamestra dissimilis v. varians*, *M. dentina ab. Latenai*, *Hydroecia nictitans v. ucens*, *Leucania lythargyria v. Argiritis*, *Caradrina quadripunctata v. Menetriesii*, *C. Selini*, *Cosmia contusa*, *Cleoceris viminalis v. obscura*, *Orthosia pistacina v. Serina*, *Xanthia aurago ab. unicolor*, *Herminia modestalis*, *Eugonia quercinaria ab. equestraria*, *Hibernia leucophaearia ab. marmorinaria*, *Phigalia pendaria ab. extinctaria*, *Boarmia roboraria ab. infuscata*, *B. luridata ab. obscurior*, *Psodos alticola*, *Cidaria hastata v. gothicata*, *C. unifasciata*, *Enpithecia trisignaria*, *E. virgaureata*, *E. expallidata*.

S. 207. **L. v. Aigner-Abafi**: Zur Biologie der Noctuen. Über Nahrungspflanzen, Lebensweise und Zucht zahlreicher Noctuen.

Kleinere Mittheilungen.

S. 211. *Zoologische Mittheilungen* Unter diesem Titel (ungarisch) erscheinen nunmehr die Vorträge der zool. Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft zu Budapest. Heft 1. und 2. enthalten: Dr. G. Entz: Die Fauna der Salzwässer und die Entstehung derselben, nebst Beschreibung einiger neuer Arten. Dr. K. Kertész gibt eine Übersicht der ungar. Notacanthen. E. Csiki die Monographie der Cicindelen Ungarns. Dr. G. Horváth dissertirt über die Entstehung der Fauna Ungarns, einem Gemenge der Fauna von Ost-, Süd- und West-Europa. Dr. A. Lendl ergeht sich über die Zeichnung der Kreuzspinnen. Dr. St. Rátz beschreibt neuguineische Cestoden. Als Subgenus „*Loxocarabus*“ beschreibt J. Mallász den *Carabus obsoletus* und seine Varietäten. Ferner kleinere Mittheilungen von L. v. Aigner-Abafi, E. Csiki, Dr. K. Kertész und Z. Szilády. Die Redaction besorgt Dr. E. v. Daday.

S. 212. *W. Weissmantel*: Über *Pterogon Proserpina*, deren Raupe Verfasser im Komitat Trencsén in grosser Anzahl fand, welche jedoch grösstentheils einer Seuche zum Opfer fielen.

S. 213. *E. A. Huták*: Lepidopteren, welche für Gölnitz neu constatirt wurden. (S. ungar. Text).

S. 213. Über „*Kara-Kurt*“, die gefährliche schwarze Spinne der Kirgisen, deren Biss für das Kameel fast unbedingt, für den Menschen seltener tödtlich ist.

S. 213. *E. Gruber*: *Papilio Machaon* kommt bei Arad im Gebirge in blass, in der Ebené in dunkel gefärbten Stücken vor, die sich der *var. aurantiaca* nähern.

S. 214. Über *phosphorescirende Falter* und Raupen nach Dubois und Schultz.

S. 214. *Z. Szilády* hielt in der zoologischen Section der Naturwissenschaftlichen Gesellschaft einen Vortrag über die Lebensweise der Süsswasser-Hydrachniden.

S. 214. *L. v. A. A. Anderson* beobachtete, dass *Macroglossa stellatarum* beim Flug ein Summen, wie das der Hummel vernehmen lasse. Verfasser hat diesen Laut weder bei der erwähnten, noch der verwandten Art *M. fuciformis*, die er beide bereits in grosser Anzahl gefangen, je vernommen, giebt aber zu, dass ein gewisses Summen in geschlossenem Raume z. B. in einer Veranda, hörbar sein könne.

S. 214. Necrolog des Dipterologen Josef Mik, gest. 13. Okt. 1900.

XX-ik katalógusom, illetve árjegyzékem, mely az idén gyűjtött sok ezer szépen praeparált és pontosan meghatározott ritka európai és kivált magyarországi *Coleopterit* tartalmaz, — megjelent és kívánatra ingyen és portómentesen küldöm. A legritkább bogarak a szokásos áron alul, azaz 70—75% árengedménnyel kaphatók.

Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány.

Kelecsényi Károly.

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magánygyűjtőknek, iskoláknak, gazdászoknak és erdészeknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és leg ritkább fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomtatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogsán. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkl Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—3. füzet: az *első füzet* a szisztematikai részszel kezdődik s az *Éneklők* rendjének négy családját, ugymint: a *varju-, sárga-rigó-, seregély- és pintyféléket*; a *második füzet* a *pacsirta-, billegtető- és poszátaféléket*; a *harmadik a vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket*; a *negyedik pedig a pipóke-, czinege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapóféléket*; az *ötödik*, mely most jelent meg, a *rikácsolókat, kakuk-, harkály- és bagoly-féléket* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 frt 50 kr, az egész munkának 15 frt. Az előfizetési pénzek *Dr. Madarász Gyulá-hoz*, (Magyar Nemzeti Múzeum) vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézeteket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendeket ölelnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűjtötte, mely években?
A »Rovartani Lapok» szerkesztősége.

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a *halálfépillet* és *bábjál* lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel szolgálók cserében más lepkékkel. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia pyrit*, *Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e célra kérem a tőlös példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32.

A. Aigner-Lajos.

Entomologiai művek.

Általános. *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitévésére s eltar-tására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. *Seekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Dr. Horváth G.* A rovarok dimor-phismusáról. 1 táblával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természet-rajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Klein Gy.* A rovarvő nö-vényekről 6 rajzzal, 50 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer*, Praxis der Insektunde. 3 kor. — *Kolbe*, Einführung in die Kennt-niss der Insekten 17 kor. *Schlechtendal und Wünsche*, Die Insekten, Anleitung zur Kenntniss derselben.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnéjű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyaror-szág fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk témdarazsainak magánrajza 40 kor. Magyarország Hymenopterái (A magyar Birodalom Állatvilága) 9 kor. 60 fill.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *A. Aigner L., Pável J.* és *Dr. Uhryk N.* Magyarország Lepidop-terái (A magy. Birod. Állatvilága) 6 kor. — *Beige*, Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann*, Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Thalhammer J.* Magyarország Dipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Frivaldszky J.* A magyarországi téhelyröptek (Coleoptera) műszavainak magyarázata rövid boncz-és élettani ismertetéssel. 2 kor. 40 fill. — *Kuthy D.* Magyarország Coleopterái (A m. Birod. Állatvilága) 14 kor. 40 fill. — *Calwer*, Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz*, Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.* Magyarország Bobodács-féléinek magán-rajza 1 tábl. 5 kor. — Adatok a hazai félröptek ismeretéhez 40 fill. A ma-gyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill. Magyarország Hemipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Frivaldszky J.* A magyar-or-szági egyenesröptek magánrajza 7 tábl. 3 kor. — *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Pungur Gy.* és *Mocsáry S.* Magya-rországi Orthopterái, Pseudoneuropterái és Neuropterái (A m. Birod. Állatvi-lága) 3 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. Színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriapoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor. *Dr. Daday J.* Magyarország Myriopodái és Crustaceái (A m. Birod. Állatvilága) 2 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K.* és *Kulczynski L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman O.* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lendl A.* A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Arachnoidea: Chyzer*, Scorpiones, *Daday*, Pseudoscorpiones et Opiliones, *Chyzer* és *Kulczynski*, Araneae. (A m. Birod. Állatvilága) 2 kor. 40 fill. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

.R873
ENT

Kot. 7 tuzet 10
1900: dec.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01427 0235